

Alkoholi kättesaadavus, tarvitamine ja sellega seotud hoiakud –

Viljandi linna 9. ja 11. klasside uuring

November 2016

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
Metoodika.....	4
Tulemused.....	5
Alkoholi tarvitamisega seotud hoiakud	5
Alkoholi kättesaadavus	8
Alkoholi tarvitamine.....	12
Alkoholi tarvitamisega seotud tagajärjed	20
Alkohol ja keskkond	26
Sõbrad	26
Kodu	29
Kool	36
Suhted lähedastega.....	37
Kokkuvõte	39
Lisajoonised.....	42
Alkoholi tarvitamisega seotud hoiakud	42
Alkoholi kättesaadavus	44
Alkoholi tarvitamine.....	44
Alkoholi tarvitamisega seotud tagajärjed	45
Suhted lähedastega.....	47

Sissejuhatus

Käesolev uuring on osa Terve Eesti Sihtasutuse poolt koordineeritavast ning Hasartmängumaksu Nõukogu poolt finantseeritavast projektist „Koos õppimine parema alkoholipoliitika jaoks“. Projekti eesmärk on ennetada alkoholi tarvitamisega seotud vigastusi ja mürgistusi ning toetada sõltuvusteemaga kokkupuutuvaid spetsialiste. Projekti raames viiakse kolmes KOV-is (Tartu linn, Viljandi linn ja Pärnu linn) läbi laiapõhjalised alkoholiteemaliste seminaride seeriad, mille tulemusel tugevneb kohalike otsusetegijate, kodanikuaktivistide ja organisatsioonide valmisolek teha koostööd, rakendamaks alkoholipoliitika rohelises raamatus¹ välja toodud kohaliku alkoholipoliitika tegevusi. Ennetustegevuste planeerimiseks viiakse lisaks olemasolevale uuringule läbi alkoholsete jookide testostlemise uuring.

Eesti koolides viiakse iga nelja aasta järel läbi kahte rahvusvahelist korduvuuringut, mis käsitlevad ühe teemana ka noorte alkoholi tarvitamist – 1) Kooliõpilaste tervisekäitumise uuring (*Health Behaviour in School-aged Children, HBSC*)², 2) Euroopa kooliõpilaste alkoholi, tubaka ja narkootikumide tarvitamise võrdlusuuring (*European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, ESPAD*)³. HBSC uuringu 2013/2014. aasta tulemused näitavad, et 15. eluaastaks on üle 80% õpilastest alkoholi juba tarvitanud. Üle 60% 15-aastastest tarvitab alkoholi vähemalt kord kuus ning ligikaudu 10% vähemalt kord nädalas. ESPAD uuringus palutakse noortel hinnata alkoholi kättesaadavust ning võrreldes eelnevate uuringu-aastatega oli 2015. aastal vähem neid, kelle hinnangul oli alkoholi kerge kätte saada. Kuigi on näha langustrendi, hindab siiski üle 50% alkoholi kättesaadavust kergeks. Alkoholi kerget kättesaadavust kinnitavad ka Tervise Arengu Instituudi poolt läbi viidud testostlemise uuringud, kus kasutati 18-aastaseid testostlejaid – 2014. aastal küsiti dokumenti 26% kordadest⁴, 2016. aastal 45% kordadest⁵.

Alkoholi tarvitamine on nii noorte kui täiskasvanute seas Eestis tõsine probleem. Noorte uuringu eesmärk on uurida, kuidas noored oma paikkonnas alkoholi kätte saavad, millised on nende alkoholi tarvitamise harjumused ning hoiakud tarvitamise suhtes. Kohaliku omavalitsuse olukorda hinnates on võimalik kujundada kõige sobivama lähenemisega lahendusi, et muuta meid ümbritsevat keskkonda turvalisemaks ja seeläbi ennetada kahjusid, mida alkoholi tarvitamine endaga kaasa toob.

¹ http://www.tai.ee/images/PDF/Alkoholipoliitika_roheline_raamat.pdf

² <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/371>

³ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/374>

⁴ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/311>

⁵ Raport ei ole veel avaldatud

Metoodika

Uuring viidi läbi 2016. aasta septembris-oktoobris Viljandi linna üldhariduskoolide 9. ja 11. klasside õpilaste hulgas, kes olid valdavalt vanuses 15–17-aastat. Vastav vanusrühm oli valitud uuringusse alkoholi tarvitamise ning kättesaadavuse näitajaid silmas pidades. Küsitluse sihtrühmast jäid välja Viljandi Vaba Waldorfikool, kuna koolis puudus 9. klass ning Viljandi Täiskasvanute Gümnaasium. Kokku kutsuti uuringusse osalema viite kooli (Tabel 1). Uuringusse kaasati igast koolist kõik paralleelid. Uuringu läbiviimiseks andis loa Tallinna Meditsiiniuuringute Eetikakomitee.

Tabel 1. Uuringus osalevad ja osalemisest keeldunud koolid

Kool	9. klassid		11. klassid	
	klassikomplektide arv	uuringsu osales	klassikomplektide arv	uuringsu osales
Viljandi Gümnaasium	-	-	6	6
Viljandi Kesklinna Kool	3	3	-	-
Viljandi Paalalinna Kool	3	3	-	-
Viljandi Jakobsoni Kool	3	3	-	-
Viljandi Kaare Kool	1	1	-	-
Kokku	10	10	6	6

Kokku osales uuringus viiest koolist 339 õpilast (Tabel 2). Andmeid koguti isetäidetava ankeedi abil koolis koolitunni ajal. Küsitluse viis läbi küsitleja, kes tutvustas õpilastele uuringu eesmärgi ja ankeedi täitmist ning viibis küsitlemise ajal klassis. Kogutud andmed on anonüümsed.

Tabel 2. Uuringus osalejad klassi ja soo järgi

	9. klass		11. klass		Kokku	
	N	%	N	%	N	%
Poiss	81	45,3	72	45,0	153	45,1
Tüdruk	93	52,0	88	55,0	181	53,4
Sugu märkimata	5	2,8	0	0,0	5	1,5
Kokku	179	100	160	100	339	100

Vastajate keskmine vanus 9. klassis oli 15,06 aastat ning 11. klassis 16,98 aastat. Uuringus osalenud noortest oli seitse õpilast täisealised (üks 9. klassis ja kuus 11. klassis) ja seetõttu on osade küsimuste (nt alkoholi kättesaadavus, alkoholi tarvitamine) puhul nende vastused analüüsist välja jäetud (tekstis/joonisel on selle kohta vastavasisuline märge tehtud).

Küsimustik, mida uuringus kasutati, on kohandatud versioon Tervise Arengu Instituudi poolt 2014. aastal Norra toetuste poolt rahastatud kohalike omavalitsuste alkoholipoliitika projekti raames välja töötatud küsimustikust.

Teemad, mille kohta uuringu raames andmeid koguti:

- Demograafilised andmed (sugu, vanus);
- Alkoholi tarvitamine;
- Alkoholi tarvitamise tagajärjed;
- Hinnang alkoholi kättesaadavusele;
- Hoiakud noorte alkoholi tarvitamisse;
- Hinnang sõprade ja pereliikmete alkoholi tarvitamisele;
- Kokkupuude purjus inimestega;
- Vanemate hoiakud noorte alkoholi tarvitamisse;
- Hinnang suhetele sõprade ja pereliikmetega.

Tulemused

Alkoholi tarvitamisega seotud hoiakud

Selleks, et hinnata õpilaste hoiakuid seotult alkoholi tarvitamisega, esitati noortele seitse üldisemat väidet (Joonis 1) ja viis konkreetsete olukordadega seotud väidet (Joonis 2), millega nõustumist hinnati neljapallisel skaalal:

- Minuvanused noored ei tohiks üldse alkoholi juua;
- Minuvanustele noortele võiks nende vanemad tähtpäevadel klaasi šampust või muud alkoholi pakkuda;
- Mulle ei meeldi, kui minu eakaaslased end purju joovad;
- Kui seltskonnas juuakse alkoholi, on pidu lõbusam;
- Inimene, kes on alkoholi tarvitanud, ei tohiks autot juhtida;
- Täiskasvanu ei tohiks 16–17-aastasele noorele mitte mingil juhul alkoholi pakkuda;
- Kui keegi noortest on omaeliste sõprade või tuttavate nähes purjus, ei kiideta seda heaks;

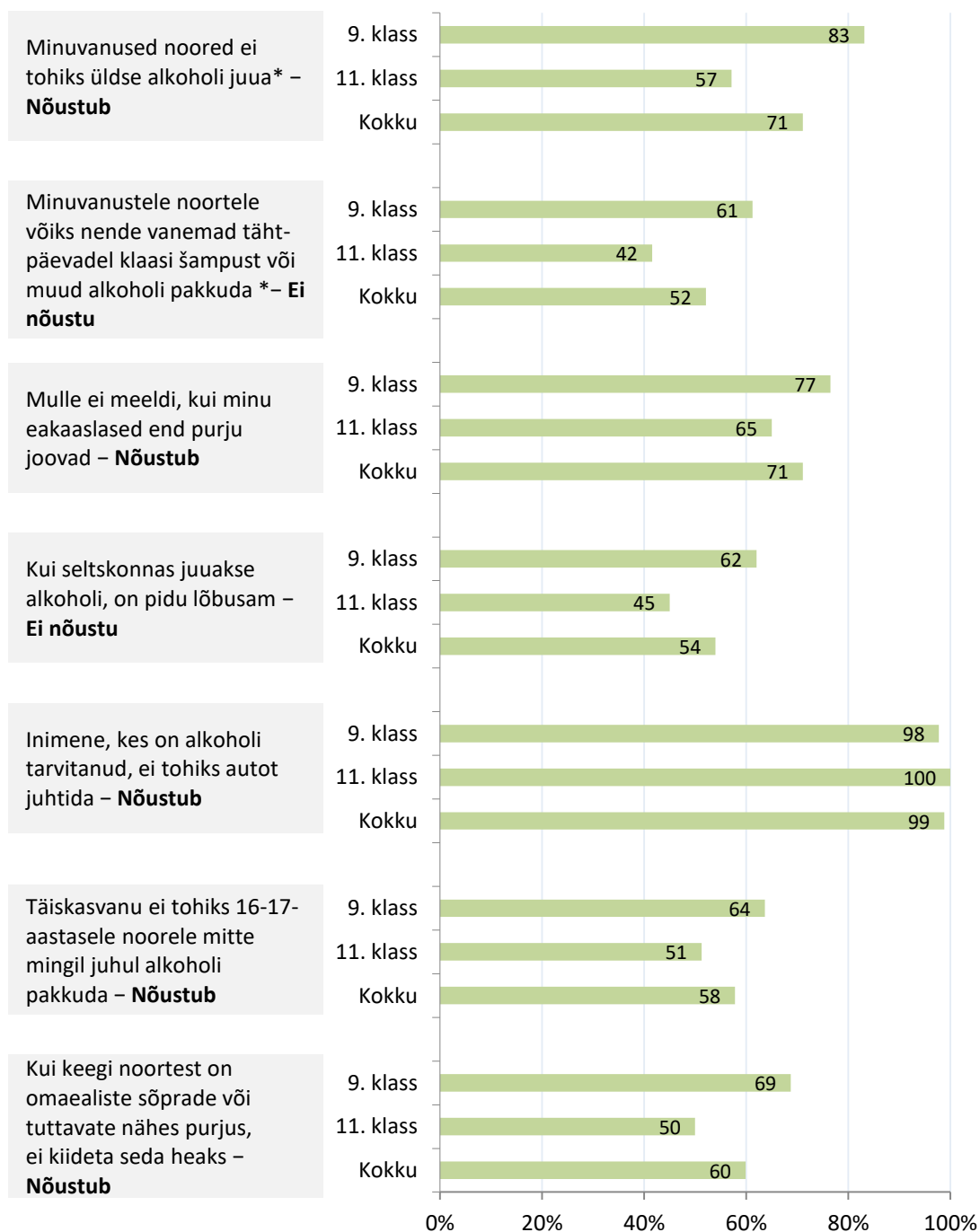
- 16-aastane joob pudeli õlut või siidrit või klaasi veini:
 - pere ringis sünnipäeva või muud tähtpäeva tähistades
 - koos vanematega kodus õhtusöögi ajal;
 - täiskasvanud sõprade või tuttavatega väljas olles;
 - teiste omavanustega väljas olles;
 - teiste omavanustega sõbra sünnipäeva tähistades.

Üle **80% 9. klassi õpilaste ja 57% 11. klassi õpilaste** arvates **ei tohiks nende vanused noored alkoholi juua**. Üle 60% 9. klassi õpilastest ja pooled 11. klassi õpilastest olid arvamusel, et **täiskasvanu ei tohiks 16–17-aastasele noorele alkoholi pakkuda**. Üpriski sarnaselt suhtuti alkoholi pakkumisse vanemate poolt tähtpäevadel – 61% 9. klassi õpilastest ja 42% 11. klassi õpilastest ei nõustunud sellise käitumisega.

9. klassi õpilastest 77% ja 11. klassi õpilastest 65% tõi välja, et neile **ei meeldi, kui nende eakaaslased end purju joovad**. Samuti leidis vastavalt **69% ja 50% õpilastest, et kui keegi noortest on omaeliste sõprade või tuttavate nähes purjus, ei kiideta seda heaks**. Kui **9. klassi õpilastest 62% ei olnud nõus väitega „Kui seltskonnas juuakse alkoholi, on pidu lõbusam“**, siis **11. klassi õpilastest oli sama meelt 45%**. Mõnevõrra liberaalsem suhtumine 11. klassi õpilaste hulgas võib olla tingitud asjaolust, et nad on vanuselisel lähemal täisealiseks saamisele. **Samas olid mõlema klassi õpilased valdavas enamuses (11. klassis kõik õpilased) üksmeelel, et alkoholi tarvitanuna ei tohiks autot juhtida**.

Järgnevalt hindasid noored olukordi, kus 16-aastane noor joob pudeli õlut või siidrit või klaasi veini. 9. klassi õpilastest 60% ja 11. klassi õpilastest 39% leidis, et **teiste omavanustega sõbra sünnipäeva tähistades ei ole sobilik 16-aastaselt noorel alkoholi tarvitada**. **Pere ringis sünnipäeva või muu tähtpäeva tähistamist ei pidanud sobilikuks 29% 11. klassi õpilastest ja 47% 9. klassi õpilastest**. Üle 60% 11. klassi õpilastest **ei pidanud sobilikuks 16-aastaselt noorel alkoholi tarvitada nii omavanuste kui ka täiskasvanud sõprade ja tuttavatega väljas olles**. 9. klassi õpilastest oli samal arvamusel üle 70% vastanutest. **Koos vanematega kodus õhtusöögi ajal alkoholi tarvitamist 16-aastase noore poolt ei pidanud sobilikuks 89% 9. klassi õpilastest ja 66% 11. klassi õpilastest**.

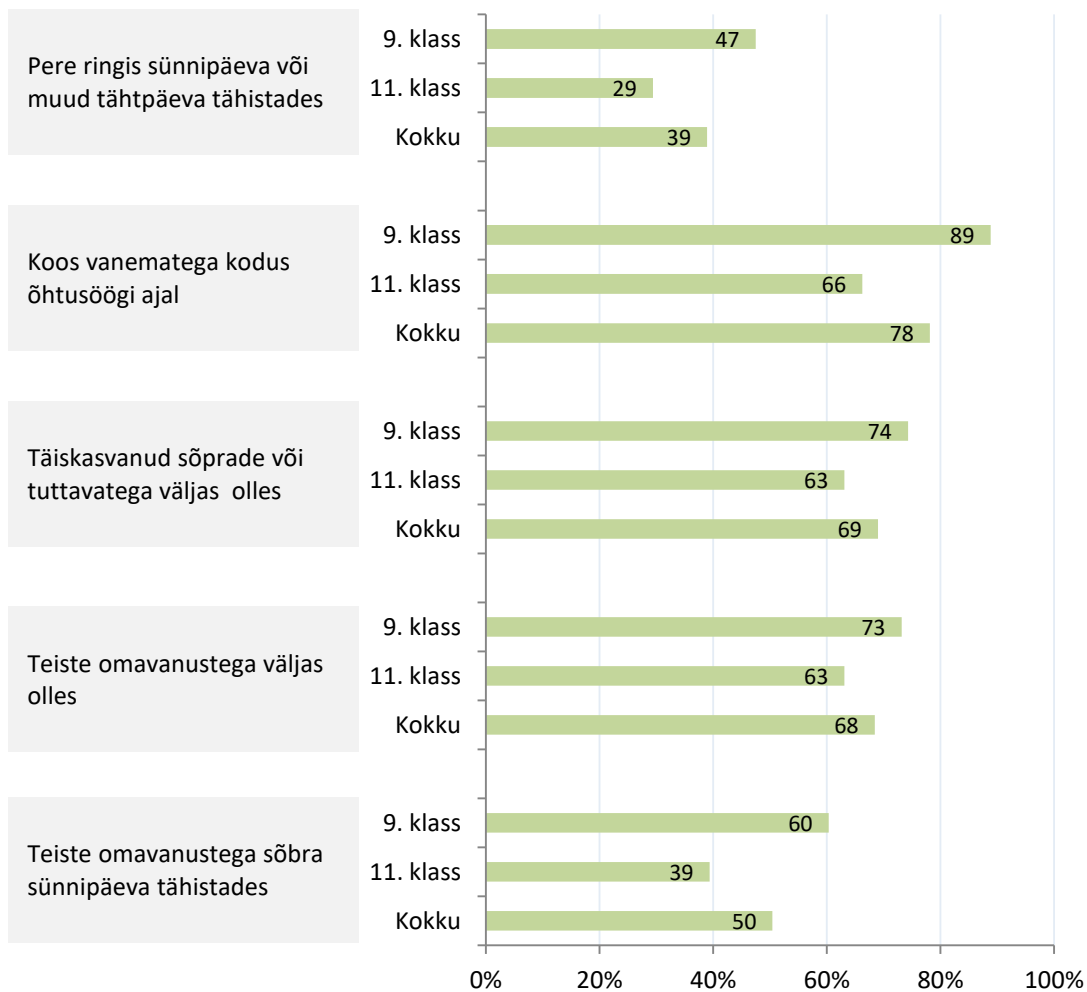
Kokkuvõtvalt võib öelda, et 9. klassi õpilased suhtuvad pigem taunivalt omaealiste alkoholi tarvitamisesse, kuid leiavad, et teatud olukordades on alkoholi joomine sobilik. 11. klassi puhul on näha, et suhtumine ette antud väidetes ning olukordadesse on leebem. Ainuke väide millega mõlemas vanuses õpilased suures enamuses nõustusid oli „Inimene, kes on alkoholi tarvitanud, ei tohiks autot juhtida“.

Joonis 1. Noorte⁶ alkoholi tarvitamisega seotud hoiakud⁷ (N_{9. klass}=179; N_{11. klass}=160; N_{koguvalim}=339).

⁶ *Antud väidete puhul on analüüsist välja jäetud 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased)

⁷ **Nõustub** – „Täiesti nõus“ ja „Pigem nõus“; **Ei nõustu** – „Pigem ei ole nõus“ ja „Ei ole üldse nõus“ (vt lisaks Joonis 42)

Joonis 2. Noored, kes leiavad, et vastavates olukordades ei ole sobilik⁸ 16-aastasel noorel juua pudel õlut, siidrit või klaas veini ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

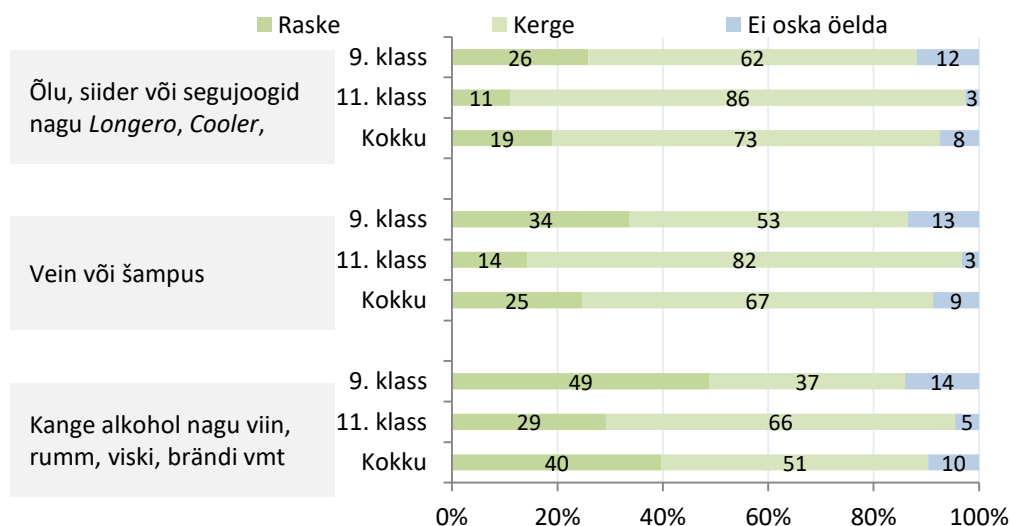
⁸ „Pigem ei sobi“ ja „Üldse ei sobi“ (vt lisaks Joonis 43)

Alkoholi kättesaadavus

Tervise Arengu Instituudi läbiviidud uuringu andmetel on poemüüjatel keeruline hinnata noorte vanust ning testostlemise uuringute tulemused on näidanud, et **noortelt küsitakse alkoholi ostes dokumenti vähem kui pooltel kordadel**^{9,10}. Käesoleva uuringu raames uuriti, kuidas noored hindavad alkoholi kättesaadavust ning kui paljud neist on ise üritanud alkoholi osta. Samuti küsiti, milliseid muid viise kasutavad noored alkoholi saamiseks. Noortelt küsiti järgmised küsimused:

- Kui raske oleks Sinu arvates Sul kätte saada alkohoolseid jooke, kui Sa seda sooviksid?
- Kas Sa oled ise kunagi proovinud alkoholi osta?
- Millistes kohtades on Sulle alkoholi müüdnud?
- Kas mõnel Sinu alla 18-aastaselt sõbral või tuttavatel on õnnestunud ise alkoholi osta?
- Kas mõni täiskasvanu on kunagi Sulle või Sinu alla 18-aastasele sõbrale alkoholi ostnud?
- Milline täiskasvanud isik on Sulle või Sinu alla 18-aastasele sõbrale alkoholi ostnud?
- Kas mõni täiskasvanud on kunagi Sulle või Sinu alla 18-aastasele sõbrale alkoholi pakkunud?
- Milline täiskasvanud isik on Sulle või Sinu alla 18-aastasele sõbrale alkoholi pakkunud?

Uuringu tulemusena leidis 62% 9. klassi õpilastest ning 86% 11. klassi õpilastest, et **lahja alkohol** (nt õlu ja siider) **on kergesti kättesaadav. Veini ning šampuse kättesaadavust hindasid sarnaselt 11. klassi õpilased, kellest 82% pidas jooke kergelt kättesaadavaks, 9. klassi õpilastest oli sama meelt 53%. Kange alkoholi** (nt viin ja rumm) **kättesaadavust pidasid õpilased kõige vähem kergemaks** (vastavalt 37% 9. klassi õpilastest ja 66% 11. klassi õpilastest) (Joonis 3). Sarnased tulemused seotult alkoholi kättesaadavusega on kajastatud ka ESPAD uuringus¹¹, kus lahjade alkohoolsete jookide kättesaadavust hinnati kõige kergemaks ja kangete alkohoolsete jookide kättesaadavust kõige vähem kergemaks.

Joonis 3. Noorte¹² hinnang¹³ alkohoolsete jookide kättesaadavusele (N_{9. klass}=178; N_{11. klass}=154; N_{koguvalim}=332).

⁹ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/208>

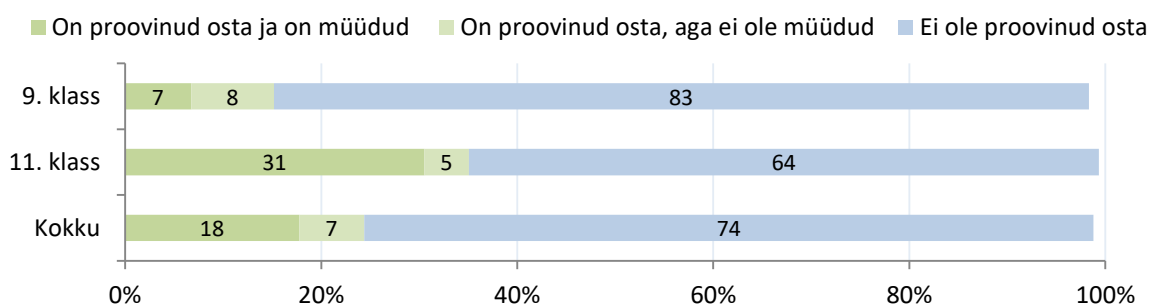
¹⁰ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/311>

¹¹ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/374>

¹² Analüüsist on välja jäetud 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased)

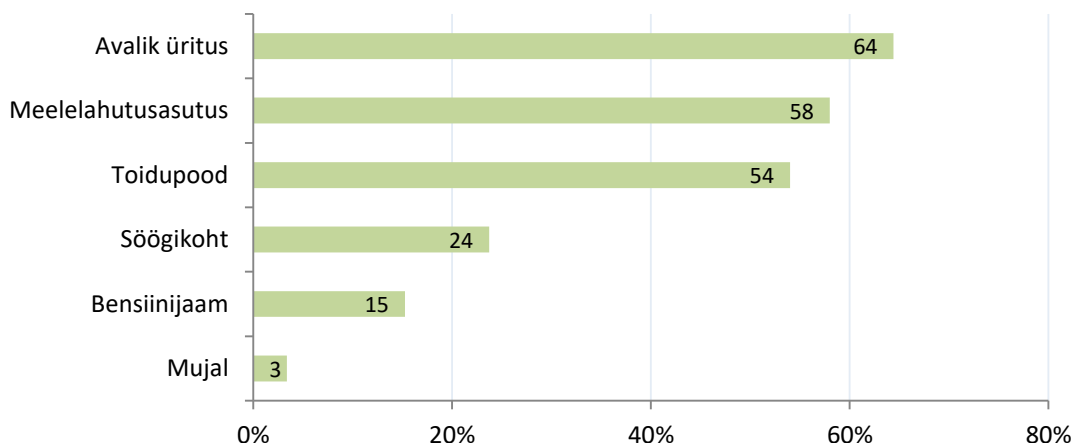
¹³ **Raske** – „Võimatu“, „Väga raske“, „Küllalt raske“; **Kerge** – „Küllalt kerge“ ja „Väga kerge“ (vt lisaks Joonis 44)

9. klassi õpilastest 7% ja 11. klassi õpilastest 31% (Joonis 4) oli proovinud ise alkoholi osta ning neile oli ka alkoholi müüdud.

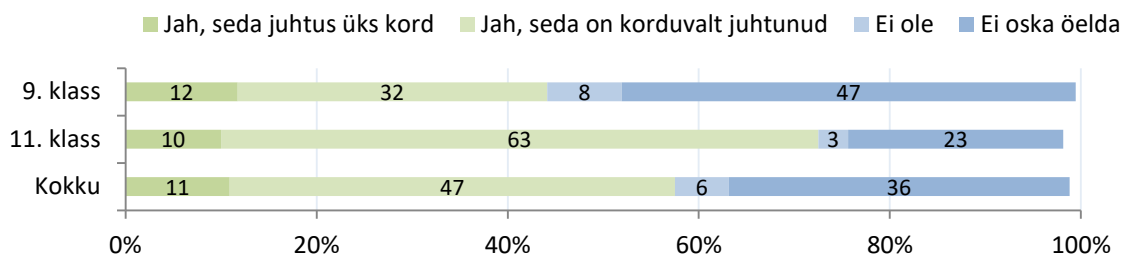
Joonis 4. Noorte¹⁴ kogemused alkoholi ostmisel ($N_{9. klass}=178$; $N_{11. klass}=154$; $N_{koguvalim}=332$).

Üle 50% noortest oli ostnud alkoholi avalikul üritusel, meelelahutusasutuses või toidupoes (Joonis 5).

Joonis 5. Noored¹⁵, kellele on vastavates kohtades alkoholi müüdud (valida võis mitu vastust; $N=59$).

Üle 40% 9. klassi õpilastel ja üle 70% 11. klassi õpilastel oli mõni alaealine sõber või tuttav, kellel oli õnnestunud alkoholi osta (Joonis 6).

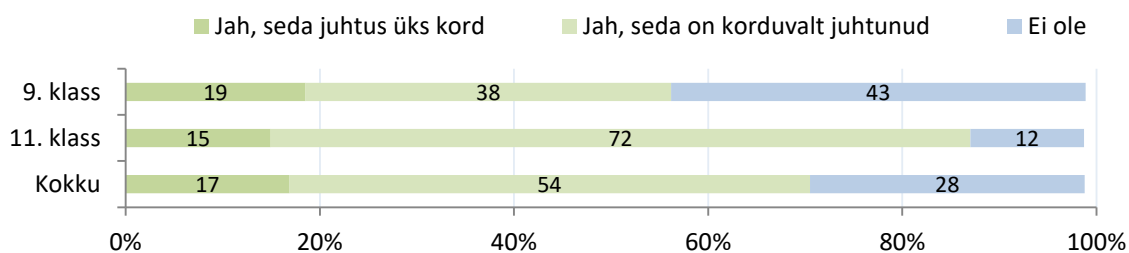

Joonis 6. Kas mõnel noore alla 18-aastaselt sõbral või tuttaval on õnnestunud ise alkoholi osta ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

¹⁴ Analüüsist on välja jäetud 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased)

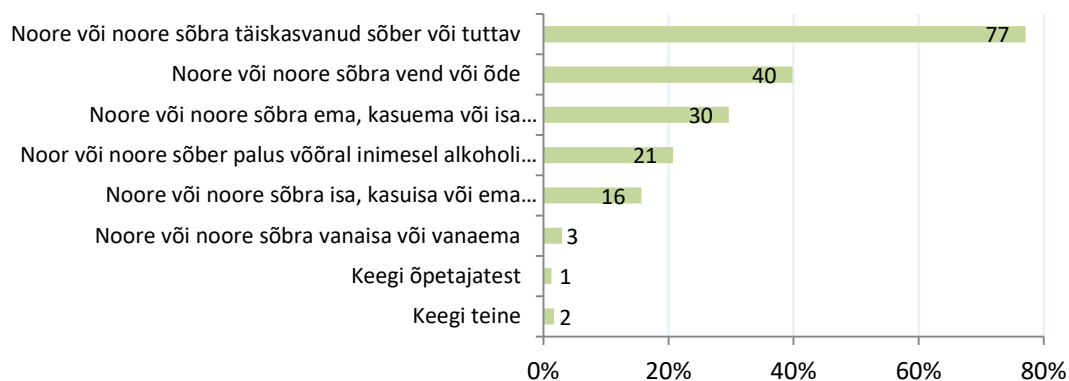
¹⁵ Alla 18-aastased noored, kes on proovinud alkoholi osta ja kellele on müüdud

9. klassi õpilastest 57% ning 11. klassi õpilastest 87% tõi välja, et neile või nende alaealisele sõbrale on mõni täisealine vähemalt korra alkoholi ostnud (Joonis 7).

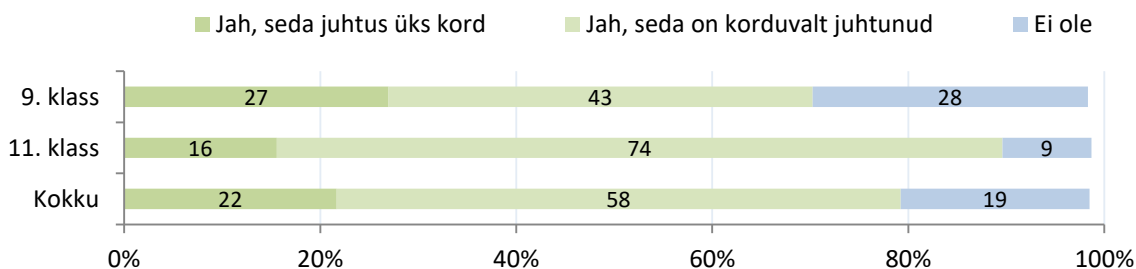
Joonis 7. Noorele¹⁶ või tema alla 18-aastasele sõbrale alkoholi ostmine mõne täiskasvanu poolt (N_{9. klass}=178; N_{11. klass}=154; N_{koguvalim}=332).

Kõige rohkem olid alaealistele noortele alkoholi ostnud nende täiskasvanud sõbrad või tuttavad (77%). Samuti mainiti, et alkoholi olid ostnud **vennad/õed (40%), vanemad (33%) ning võõrad inimesed (21%)** (Joonis 8). **Kolm õpilast tõi välja, et neile või nende alla 18-aastasele sõbrale oli alkoholi ostnud õpetaja.**

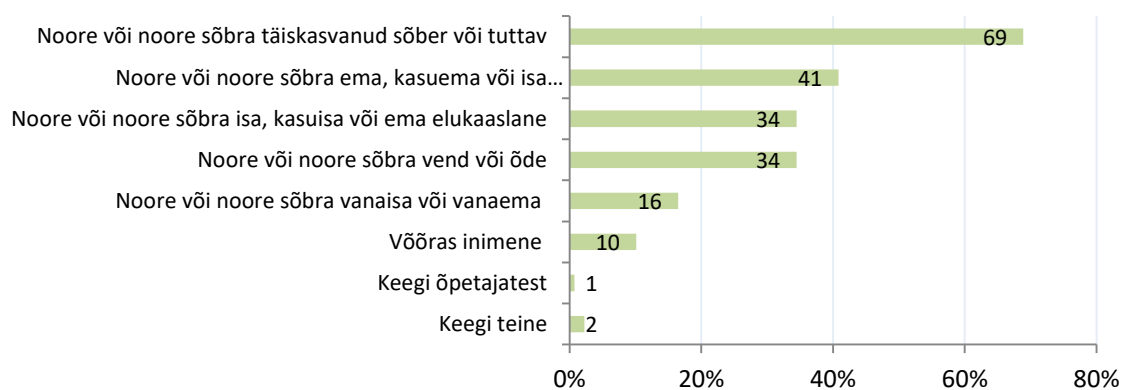
Joonis 8. Noored, kellele (sh nende alla 18-aastastele sõpradele) on täiskasvanud isikud alkoholi ostnud (valida võis mitu vastust; N=236).

Lisaks ostmisele olid noored saanud alkoholi, kui mõni täiskasvanud isik oli neile seda pakkunud. **70% 9. klassi õpilastest ning 90% 11. klassi õpilastest vastasid, et neile või nende alaealisele sõbrale oli alkoholi pakutud täiskasvanud inimese poolt** (Joonis 9). Kõige rohkem olid seda teinud nende **täiskasvanud sõbrad (69%) ja emad-isad (52%)** (Joonis 10). **Kaks õpilast tõi välja, et neile või nende alla 18-aastasele sõbrale oli alkoholi pakkunud õpetaja.**

Joonis 9. Noorele¹⁶ või tema alla 18-aastasele sõbrale alkoholi pakkumine mõne täiskasvanu täiskasvanu poolt (N_{9. klass}=178; N_{11. klass}=154; N_{koguvalim}=332).

¹⁶ Analüüsist on välja jäetud 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased)

Joonis 10. Noorte osakaal, kellele (sh nende alla 18-aastastele sõpradele) on täiskasvanud isikud alkoholi pakkunud (valida võis mitu vastust; N=267).

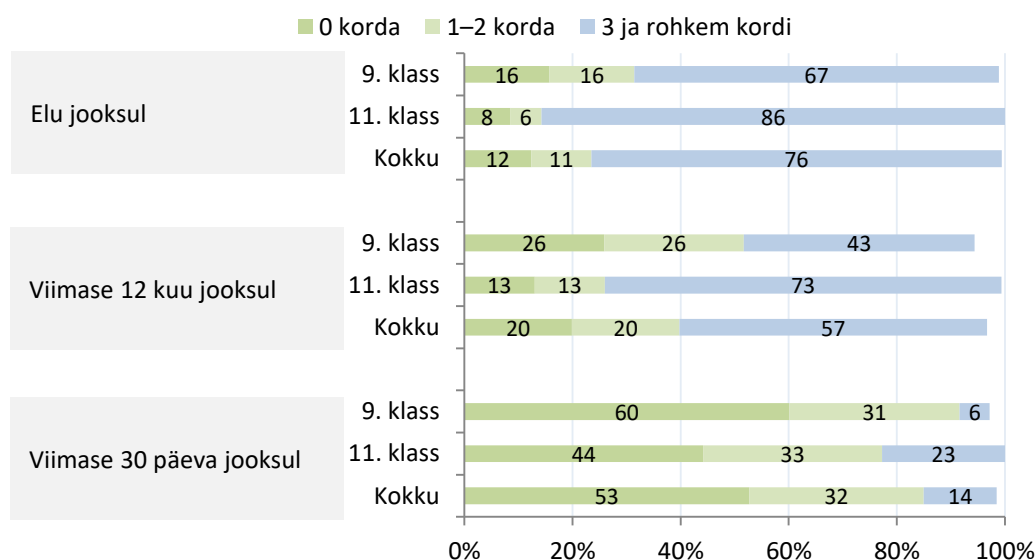
Kokkuvõtvalt võib öelda, et noored peavad lahjat alkoholi võrdlemisi kergesti kättesaadavaks. Kuigi osal õpilastest oli õnnestunud ise alkoholi osta, sai enamus noortest alkoholi kas mõne omavanuse sõbra või mõne täiskasvanu käest (nt vanem sõber, pereliige või võõras inimene). Kolmandik õpilastest tõi välja, et nende vanemad olid alkoholi neile ostnud ja üle poolte, et nende vanemad olid neile alkoholi pakkunud. Üle 50% noortest, kes olid alkoholi ise ostnud, olid ostnud seda avalikul üritusel, toidupoes või meelelahutusasutuses.

Alkoholi tarvitamine¹⁷

Käesolevas uuringus osalenud noortelt küsiti nende alkoholi tarvitamise harjumuste kohta ning uuriti ka nende esmakordset kokkupuudet alkoholiga. Et olukorrast täpsem ülevaade saada, küsiti järgmised küsimused:

- Mitu korda oled Sa joonud alkohoolseid jooke?
- Kui vana Sa olid, kui Sa jõid alkoholi esimest korda vähemalt mitu lonksu?
- Millisel viisil said Sa alkoholi esimesel korral, kui Sa seda jõid (vähemalt mitu lonksu)?
- Millist alkohoolset jooki Sa sellel esimesel korral jõid?
- Mitu korda oled Sa alkoholi juues purjus olnud?
- Kui vana Sa olid, kui Sa jõid end esimest korda purju?
- Kui sageli oled Sa viimase 12 kuu jooksul erinevaid alkohoolseid jooke joonud?
- Kus Sa oled viimase 12 kuu jooksul alkoholi joonud?
- Millisel viisil oled Sa viimase 12 kuu jooksul alkoholi saanud?

Suur osa 9. klassi ja 11. klassi õpilastest oli elu jooksul vähemalt ühe korra alkoholi tarvitanud (vastavalt 83% ja 92%) (Joonis 11). **Viimase 12 kuu jooksul oli alkoholi tarvitanud 69% 9. klassi õpilastest ning 86% 11. klassi õpilastest. Viimase 30 päeva jooksul oli alkoholi tarvitanud 37% 9. klassi ning 56% 11. klassi õpilastest.** Käesoleva uuringu 9. klassi tulemused on väga sarnased ESPAD uuringu¹⁸ 2015. aasta tulemustele, mis näitavad, et 15–16-aastastest oli elu jooksul alkoholi tarvitanud 87% õpilastest, viimase 12 kuu jooksul 71% õpilastest ning viimase 30 päeva jooksul 38% õpilastest.

Joonis 11. Alkohoolsete jookide tarvitamise sagedus¹⁹ ($N_{9. klass}=178$; $N_{11. klass}=154$; $N_{koguvalim}=332$).

Alkoholi esmakordse tarvitamise keskmine vanus oli 9. klassis (N=146) 12,3 aastat ning 11. klassis (N=141) 13,9 aastat. HBSC uuringu²⁰ tulemused 15-aastaste vanusrühmas näitavad sarnast keskmist vanust (12,5–13,0 aastat) esmakordsel alkoholi tarvitamisel. Eraldi vanusrühmasid vaadates on näha,

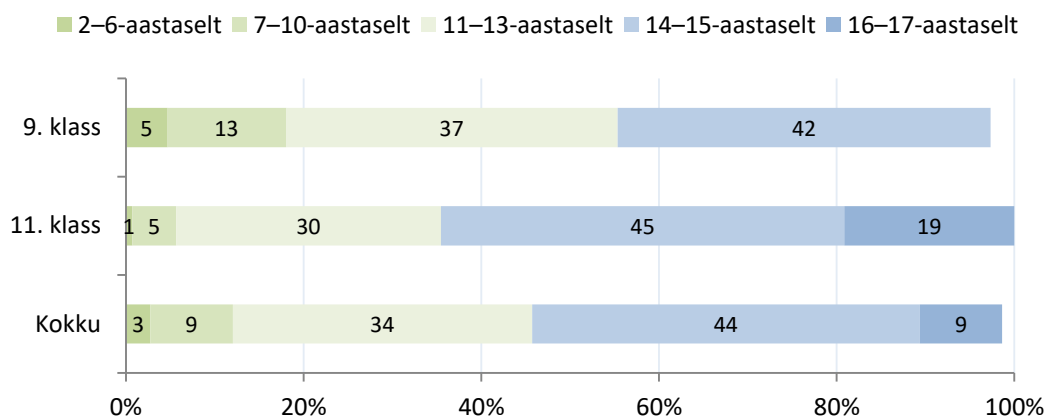
¹⁷ Kogu alkoholi tarvitamise osa analüüsil jäeti välja 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased).

¹⁸ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/374>

¹⁹ Vt lisaks Joonis 45

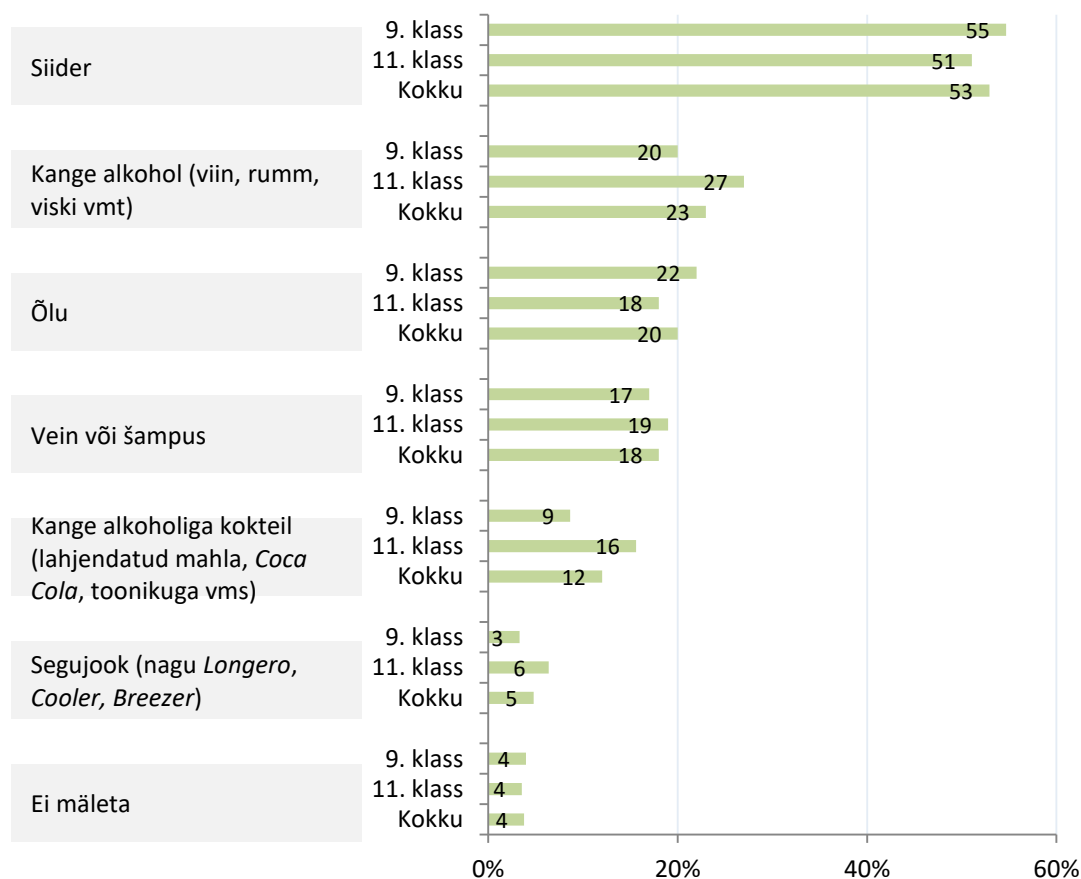
²⁰ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/324>

et 37% 9. klassi õpilastest ja 30% 11. klassi õpilastest oli esimest korda alkoholi tarvitanud vanuses 11–13 (Joonis 12). 14–15-aastaselt oli alkoholi esimest korda tarvitanud 42% 9. klassi õpilastest ja 45% 11. klassi õpilastest. 16–17-aastaselt oli esimest korda alkoholi tarvitanud 11. klassi õpilastest 19%.

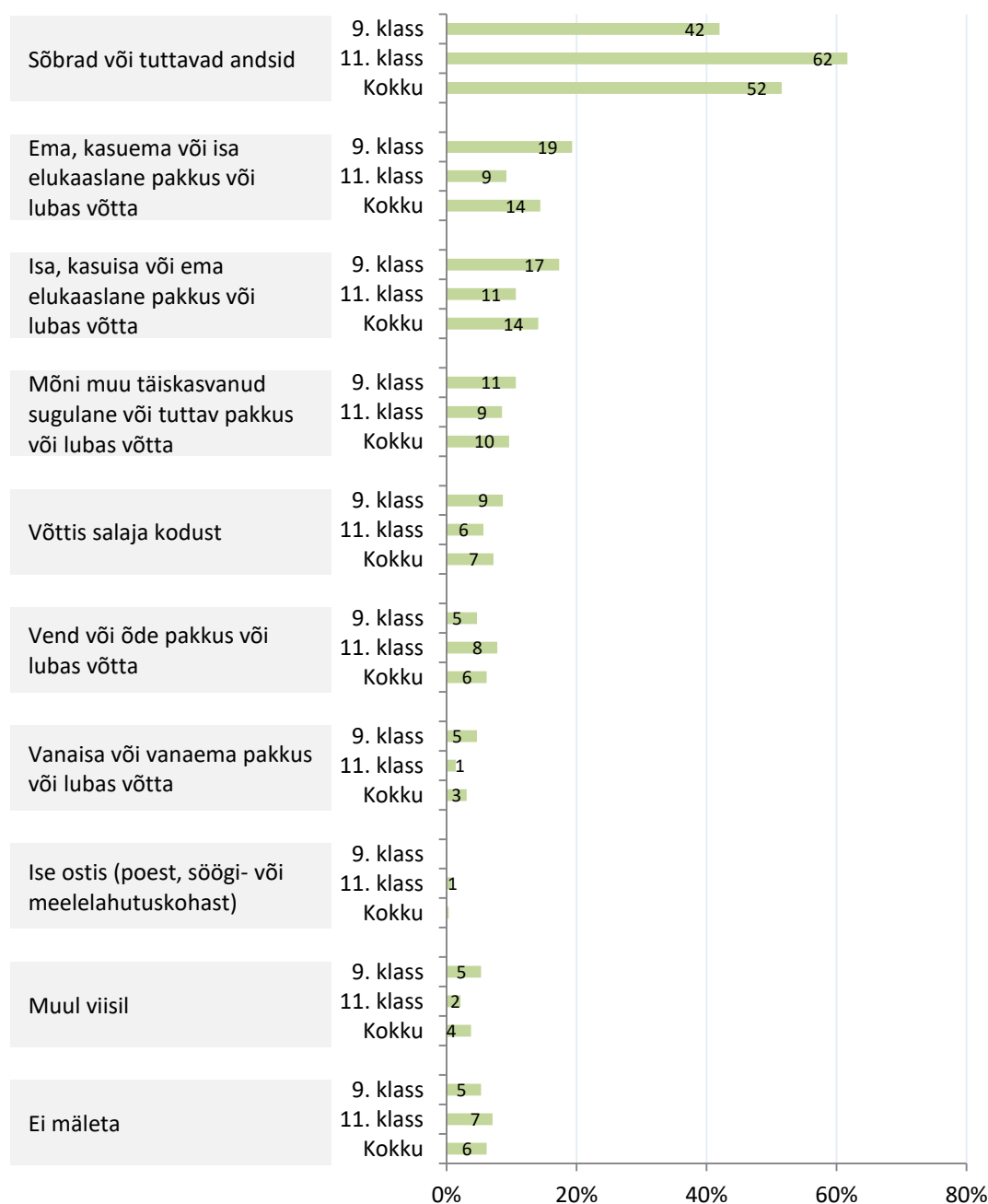
Joonis 12. Esmakordse alkoholi tarvitamise vanus ($N_{9. klass}=150$; $N_{11. klass}=141$; $N_{koguvalim}=291$).

Esimesel korral tarvitasid ligikaudu pooled 9. ja 11. klassi õpilased siidrit. Veerand vastanutest oli esimesel korral tarvitanud kanget alkoholi (9. klassis 20% ja 11. klassis 27% vastanutest) (Joonis 13).

Joonis 13. Noored, kes tarvitasid vastavat alkohoolset jooki esimesel tarvitamise korral (valida võis mitu vastust; $N_{9. klass}=150$; $N_{11. klass}=141$; $N_{koguvalim}=291$).

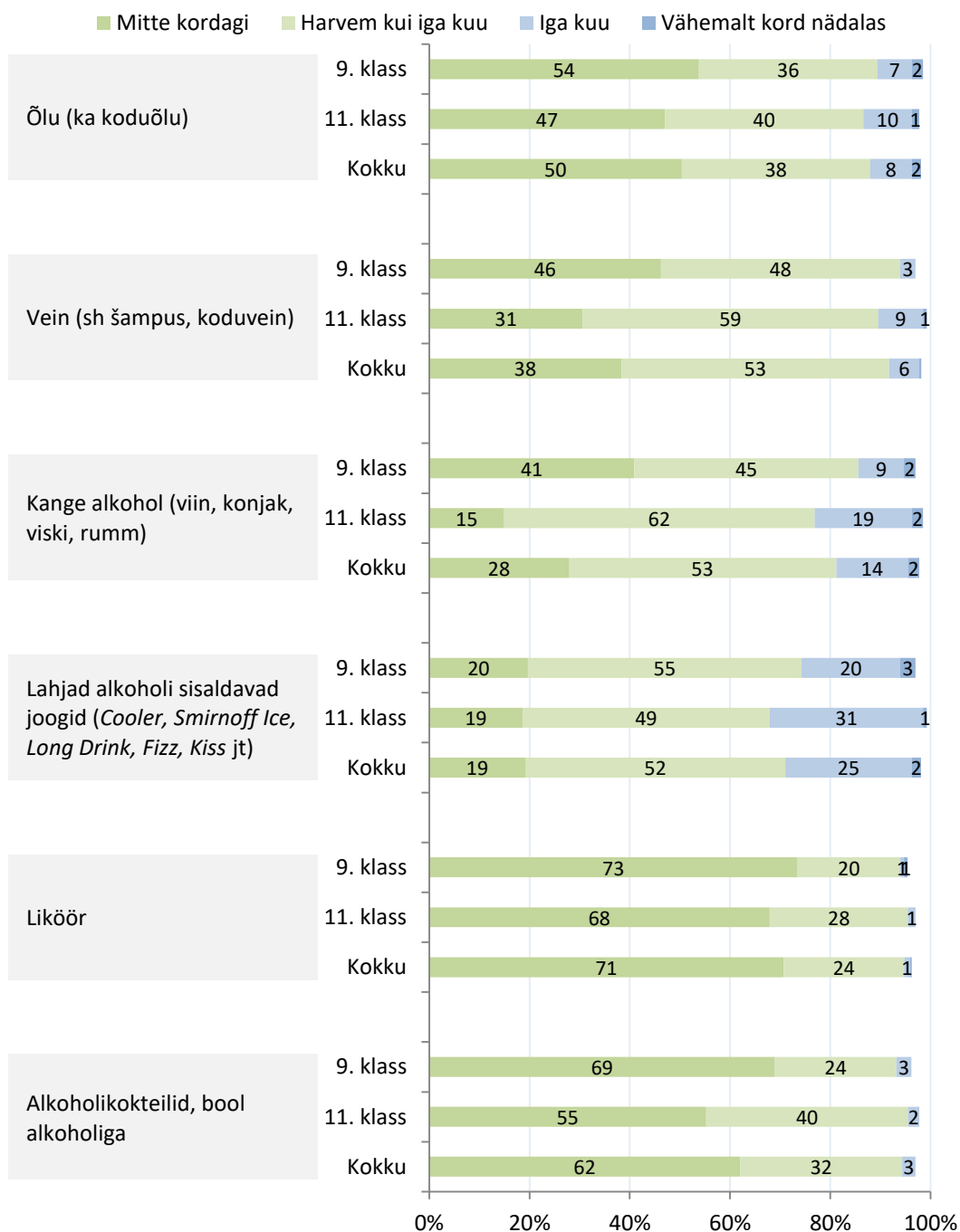
Üle 40% 9. klassi õpilastest ja üle 60% 11. klassi õpilastest sai esimesel korral alkoholi sõprade käest (Joonis 14). 9. klassi õpilastest 31% tõi välja, et nad olid esimesel korral alkoholi saanud vanematelt (11. klassi õpilastest 16%).

Joonis 14. Alkoholi saamise viis esmakordsel tarvitamisel ($N_{9. klass}=150$; $N_{11. klass}=141$; $N_{koguvalim}=291$).

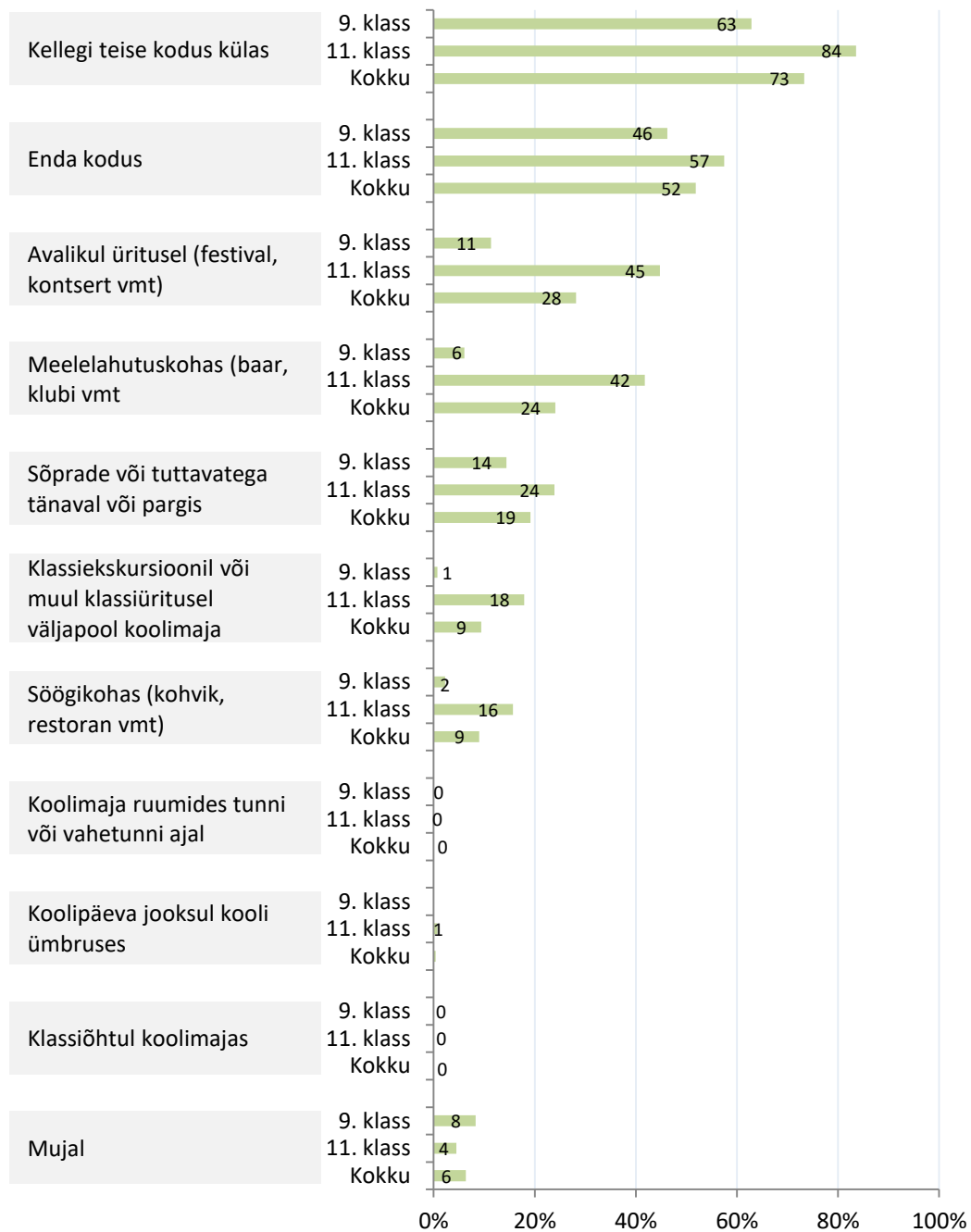
Järgnevalt hindasid õpilased erinevate alkoholsete jookide tarvitamise sagedust viimase 12 kuu jooksul (Joonis 15). Iganädalasi alkoholi tarvitajaid oli mõlema klassi õpilaste hulgas alla 5%. **Igakuiselt (sh iganädalased tarvitajad) tarvitas lahjasid alkoholi sisaldavaid jooke 9. klassis 23% õpilastest ning 11. klassis 32% õpilastest.** Ülejäänud jookide puhul oli 9. klassis tarvitajaid alla 12%. **11. klassis tarvitas õlu igakuiselt 11% õpilastest, veini 10% õpilastest ja kanget alkoholi 21% õpilastest.** Kõige populaarsemad joogid olid 9. klassis lahjad alkoholised joogid (78% oli vähemalt

korra viimase 12 kuu jooksul tarvitanud) ning 11. klassis **kange alkohol** (83%) ja **lahjad alkohoolsed joogid** (81%).

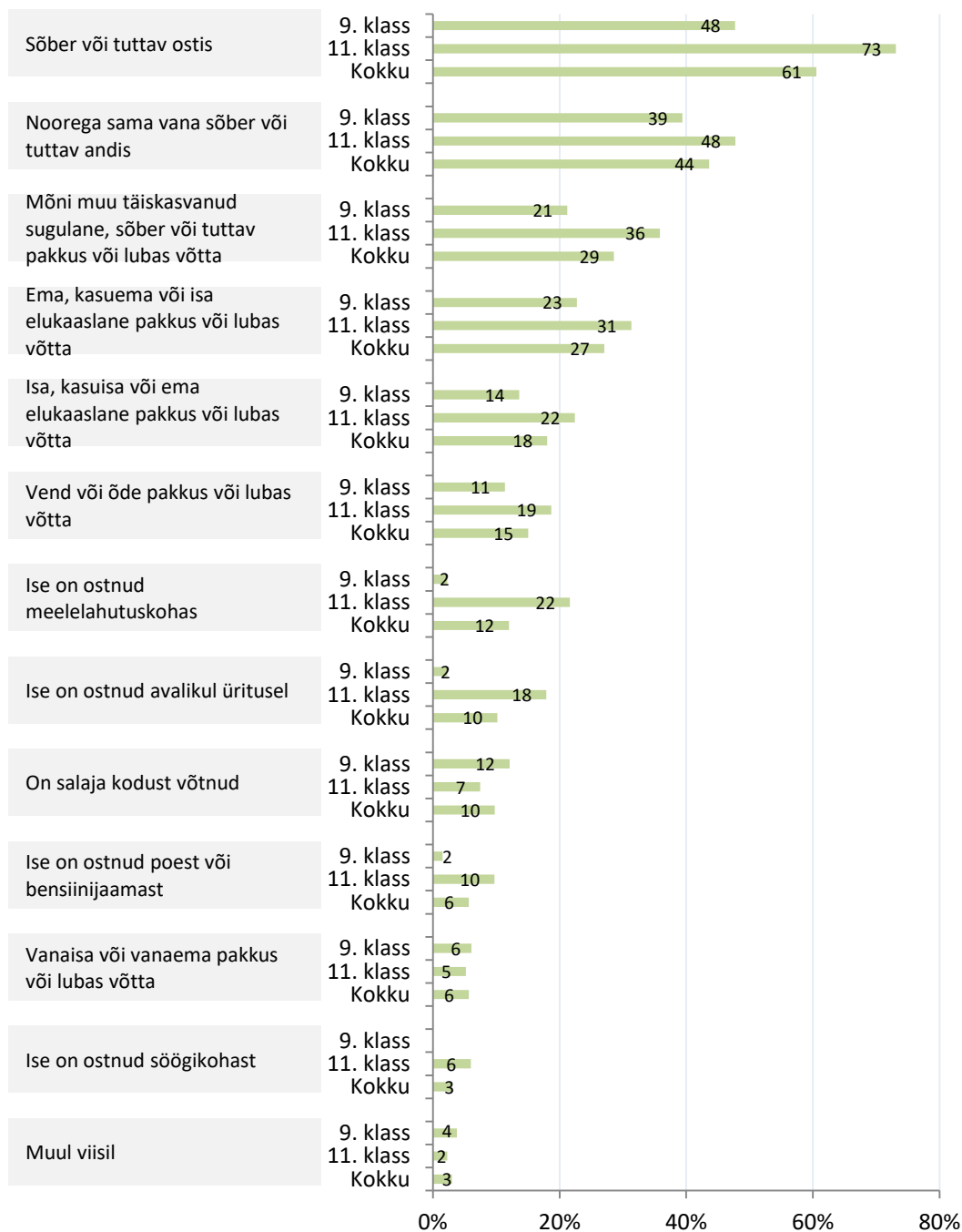
Joonis 15. Alkohoolsete jookide tarvitamise sagedus viimase 12 kuu jooksul ($N_{9. klass}=132$; $N_{11. klass}=134$; $N_{koguvalim}=266$).

11. klassi õpilastest, kes olid viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitanud, oli **84% teinud seda kellegi teise kodus külas olles** (Joonis 16). Ligikaudu **60% 11. klassi õpilastest oli alkoholi tarvitanud oma kodus**. Samas oli alkoholi tarvitatud ka avalikul üritusel (45%), meelelahutuskohas (42%) ja sõprade ja tuttavatega väljas olles (24%). **9. klassi õpilastest ligikaudu pooled (46%) olid alkoholi tarvitanud enda kodus**. Kellegi teise kodus oli alkoholi tarvitanud **63% õpilastest**. Iga viies 11. klassi õpilane oli tarvitanud alkoholi klassiekskursioonil või muul klassiüritusel väljaspool koolimaja.

Joonis 16. Kohad, kus viimase 12 kuu jooksul on alkoholi tarvitatud (valida võis mitu vastust, $N_{9. klass}=132$; $N_{11. klass}=134$; $N_{koguvalim}=266$).

Viimase 12 kuu jooksul said 48% 9. klassi õpilastest ja 73% 11. klassi õpilastest alkoholi sõpradelt või tuttavatelt, kes ise ostsid seda, 39% ja 48% omavanustelt sõpradelt ning 21% ja 36% täiskasvanud sõpradelt või tuttavatelt (Joonis 17). **Vanemad olid alkoholi pakkunud või lubanud võtta 31% 9. klassi õpilaste puhul ning 38% 11. klassi õpilaste puhul ning vanavanemad 6% õpilaste puhul.**

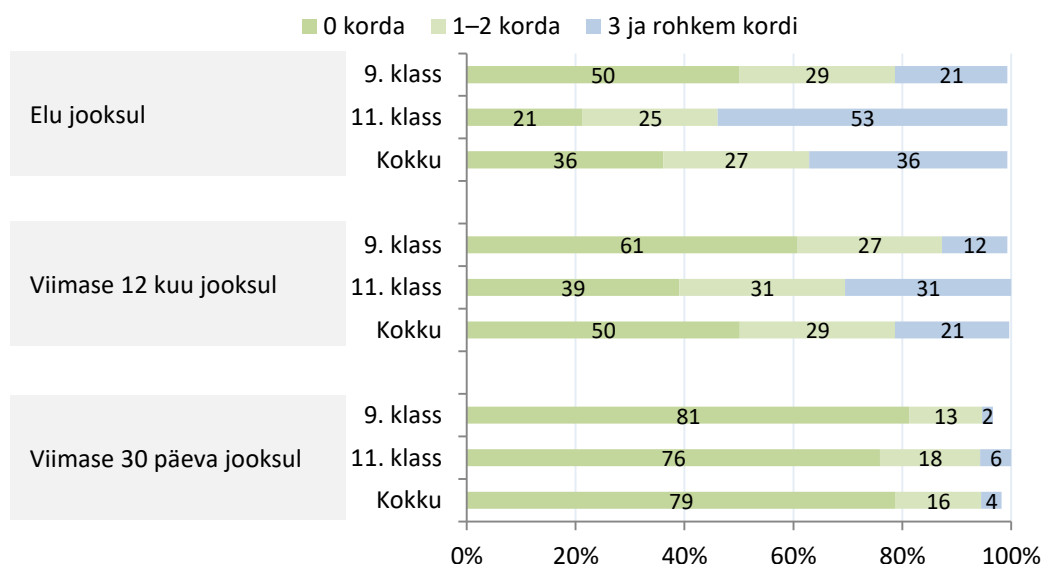
Joonis 17. Viisid, kuidas noored viimase 12 kuu jooksul on alkoholi saanud (valida võis mitu vastust; $N_{9. klass}=132$; $N_{11. klass}=134$; $N_{koguvalim}=266$).

Kui **9. klassi õpilasest**, kes olid alkoholi tarvitanud, ei olnud **kordagi purjus olnud 50% õpilastest**, siis **11. klassis** oli selliseid õpilasi vaid **viies** (Joonis 18). Viimase 12 kuu jooksul oli **39% 9. klassi õpilastest** ja **62% 11. klassi õpilastest** end purju joonud vähemalt ühel korral. Viimase 30 päeva jooksul oli **15% 9. klassi õpilastest** ja **24% 11. klassi õpilastest** joonud end purju vähemalt ühel korral. 9. klassi purju joomise näitajad on kõrgemad võrreldes ESPAD uuringu²¹ tulemustega, kus

²¹ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/374>

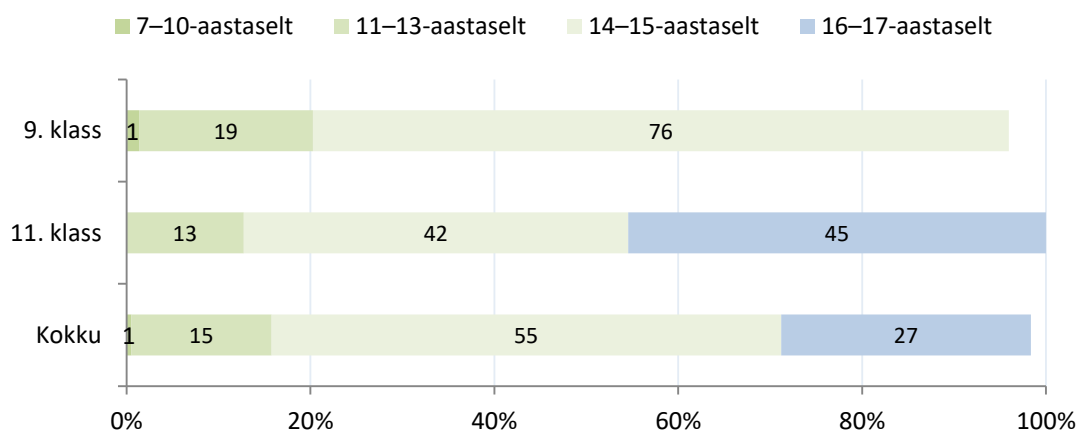
62% õpilastest ei olnud kordagi elu jooksul purjus olnud, 74% ei olnud kordagi viimase 12 kuu jooksul purjus olnud ja 92% viimase 30 päeva jooksul purjus olnud.

Kui vaadata purjusolemise sagedust koguvalimi põhjal (N=332), siis elu jooksul oli purjus olnud 9. klassis 42% ning 11. klassis 71% õpilastest, viimase 12 kuu jooksul 9. klassis 33% ning 11. klassis 56% õpilastest ja viimase 30 päeva jooksul 9. klassis 13% ning 11. klassis 20% õpilastest.

Joonis 18. Purjusolemise sagedus õpilaste hulgas, kes on alkoholi tarvitanud ($N_{9. klass}=150$; $N_{11. klass}=141$; $N_{koguvalim}=291$).

Esmakordse purju joomise keskmine vanus oli 9. klassis (N=72) 14,1 aastat ning 11. klassis (N=111) 15,1 aastat. Siinkohal on näha, et **esmakordse alkoholi tarvitamise ja purju joomise vahele jääb 9. klassi õpilastel üle 1,5 aasta ning 11. klassi õpilastel ligikaudu üks aasta.** HBSC uuringu²² tulemused 15-aastaste vanusrühmas näitavad veidi väiksemat keskmist vanust (13,6–13,9 aastat) esmakordsel purju joomisel. **Eraldi vanusrühmasid vaadates on näha, et üle 70% 9. klassi õpilastest ja üle 40% 11. klassi õpilastest on esimest korda purju joonud vanuses 14–15 (Joonis 19).** Ligi pooled 11. klassi õpilased oli end esimest korda purju joonud 16–17-aastaselt.

Joonis 19. Esmakordse purju joomise vanus ($N_{9. klass}=74$; $N_{11. klass}=110$; $N_{koguvalim}=184$).

²² <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/324>

Kokkuvõtvalt, kui 9. klassi õpilased suhtusid alkoholi tarvitamisesse üleüldiselt taunivalt, siis sellegi poolest oli neist üle 80% alkoholi tarvitanud. 11. klassi puhul, kus alkoholi tarvitamisesse suhtuti liberaalsemalt, oli alkoholi tarvitanud 92% vastajatest. Esimesel korral tarvitati valdavalt lahjemaid alkohoolseid jooke ning seda tehti enamasti koos sõprade või vanematega. Samas oli veerand vastanutest esimesel korral joonud kanget alkoholi. Vastajad, kes olid viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitanud, olid seda enamasti teinud kas sõprade kodus, enda kodus, avalikel üritustel, meelelahutuskohtades või sõpradega tänaval/pargis ning alkoholi said nad omaealistelt ja täisealistelt sõpradelt, kuid ka vanematelt. Iga viies 11. klassi õpilane oli viimase 12 kuu jooksul tarvitanud alkoholi klassiekskursioonil või muul klassiüritusel väljaspool koolimaja. Elu jooksul oli purjus olnud 9. klassis 42% ning 11. klassis 71% õpilastest.

Alkoholi tarvitamisega seotud tagajärjed

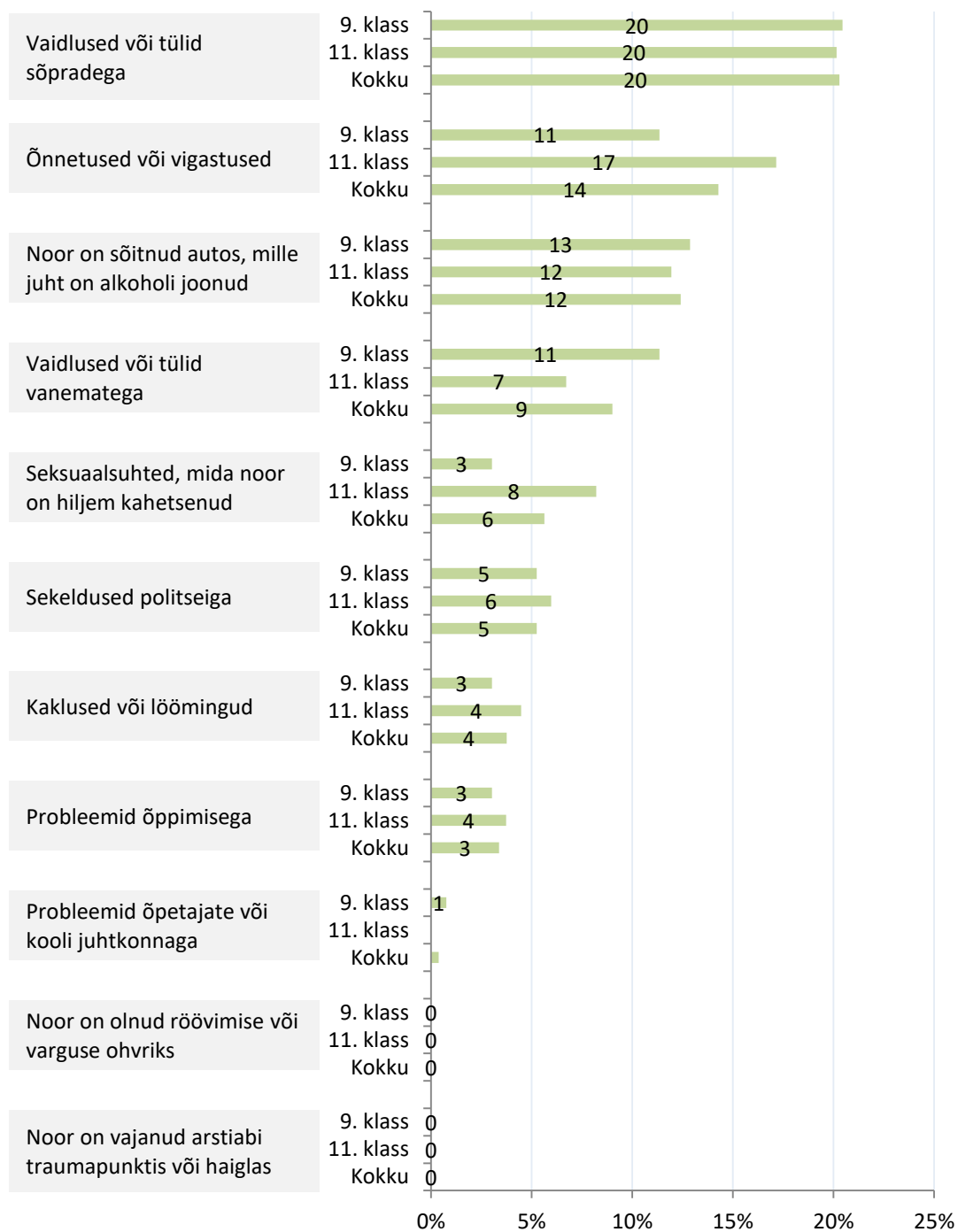
Noorte käest küsiti tagajärgede kohta, mis seostuvad alkoholi tarvitamisega. Kokku esitati neile neli väidete blokki, kus küsiti:

- Erinevate sündmuste sagedusi, mis leidsid aset pärast alkoholi tarvitamist;
- Noorte hinnangut alkoholi tarvitamise tagajärgedele;
- Noorte kogemusi, kui nad olid kokku puutunud purjus inimestega;
- Purjus inimeste esinemissagedust avalikus ruumis.

Esimeses blokis esitati kokku 11 väidet sündmuste kohta, mis olid noortega alkoholi tarvitades juhtunud vähemalt ühe korra viimase 12 kuu jooksul (Joonis 20). Kõige sagedasemad sündmused olid vaidlused või tülid sõpradega, mida juhtus 20% õpilastel. Tülidele järgnesid õnnetused ja vigastused (vastavalt 11% 9. klassis ja 17% 11. klassis) ning **12% vastanutest oli sõitnud autos, mille juht oli purjus**. 9%-l vastanutest oli esinenud vaidluseid või tülisid vanematega. 11. klassi õpilastest 8%-l oli olnud seksuaalsuhteid, mida hiljem kahetseti.

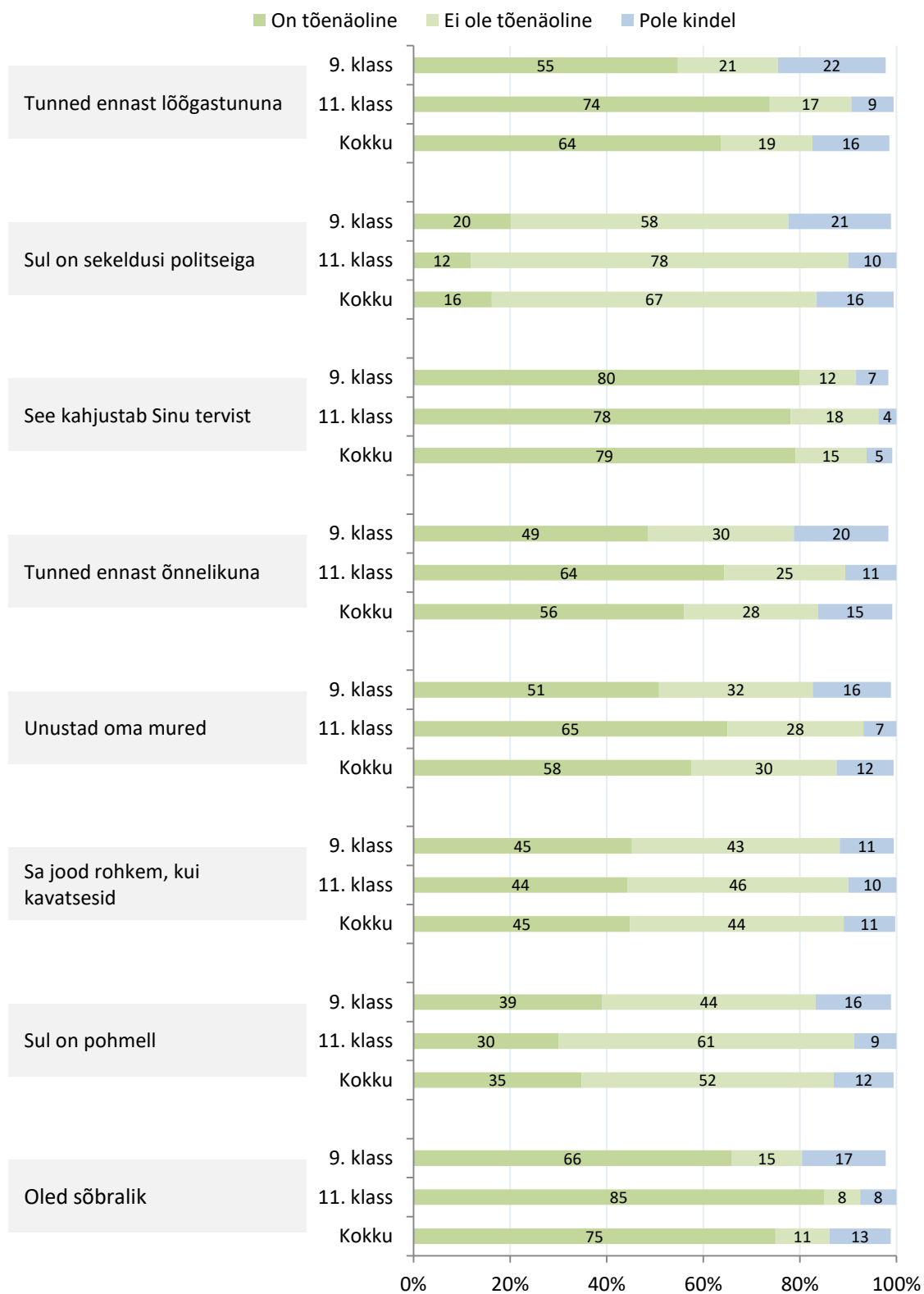
Blokis, kus küsiti **noorte hinnangut alkoholi tarvitamise tagajärgedele** esitati kokku 16 väidet (Joonis 21 ja Joonis 22). Kuigi **79% kõikidest osalevatest noortest leidis, et alkohol kahjustab tervist**, olid paljud 11. klassi õpilased arvamusel, et alkoholi tarvitades on lõbus olla (88%), ollakse sõbralik (85%), tuntakse end lõõgastununa (74%) või õnnelikuna (64%). Samuti toodi välja, et **alkoholi tarvitana muretsetakse vähem teiste arvamuse pärast (68%) ja unustatakse oma mured (65%) ning et alkohol aitab depressiooni ja närvilisuse puhul (41%)**. Ligikaudu pooled 11. klassi õpilased leidsid, et alkohol aitab koosviibimistel aega veeta (54%) ja on kergem seltskonnaga sobituda (66%). Kõige ebatõenäolisemaks peeti, et tekivad vaidlused või tülid lähedastega (10%), on sekeldused politseiga (12%) või et juhtub mõni õnnetus (16%). Üle 40% õpilastest leidis, et alkoholi tarvitana võidakse juua rohkem, kui algselt kavatseti, tehakse midagi, mida pärast kahetsetakse (26%) või et tekib pohmell (30%).

9. klassi õpilastest 54% pidas tõenäoliseks, et alkoholi tarvitades muretsetakse vähem teiste arvamuse pärast, on lõbus olla (66%), ollakse sõbralik (66%), tuntakse end lõõgastununa (55%), unustatakse oma mured (51%), tuntakse end õnnelikuna (49%), sobitatakse paremini seltskonnaga (46%) ning et alkohol aitab koosviibimistel aega veeta (42%). Õpilastest 28% leidis, et alkohol aitab depressiooni ja närvilisuse puhul. **9. klassi õpilaste hulgas oli enam neid, kes leidsid, et alkoholi tarvitamine võib viia negatiivsete tagajärgedeni** – vaidlused või tülid lähedastega (20%), sekeldused politseiga (20%), juhtub õnnetus (26%), tehakse midagi, mida pärast kahetsetakse (41%). Samuti leidis 45% 9. klassi õpilastest, et alkoholi tarvitades on tõenäoline, et juuakse rohkem, kui on kavatsetud ja tarvitamise tagajärjel tekib pohmell (39%). 9. ja 11. klassi õpilaste vastuseid vaadates on näha, et kui **11. klassi õpilaste hulgas oli ligikaudu iga kümnes, kes ei olnud kindel, kas alkoholi tarvitamine ühe või teise tagajärjeni viib**, siis **9. klassi õpilaste hulgas oli mitmete väidete puhul iga neljas-viies õpilane öelnud, et ta pole kindel, kui tõenäoline on, et vastav asi juhtub**.

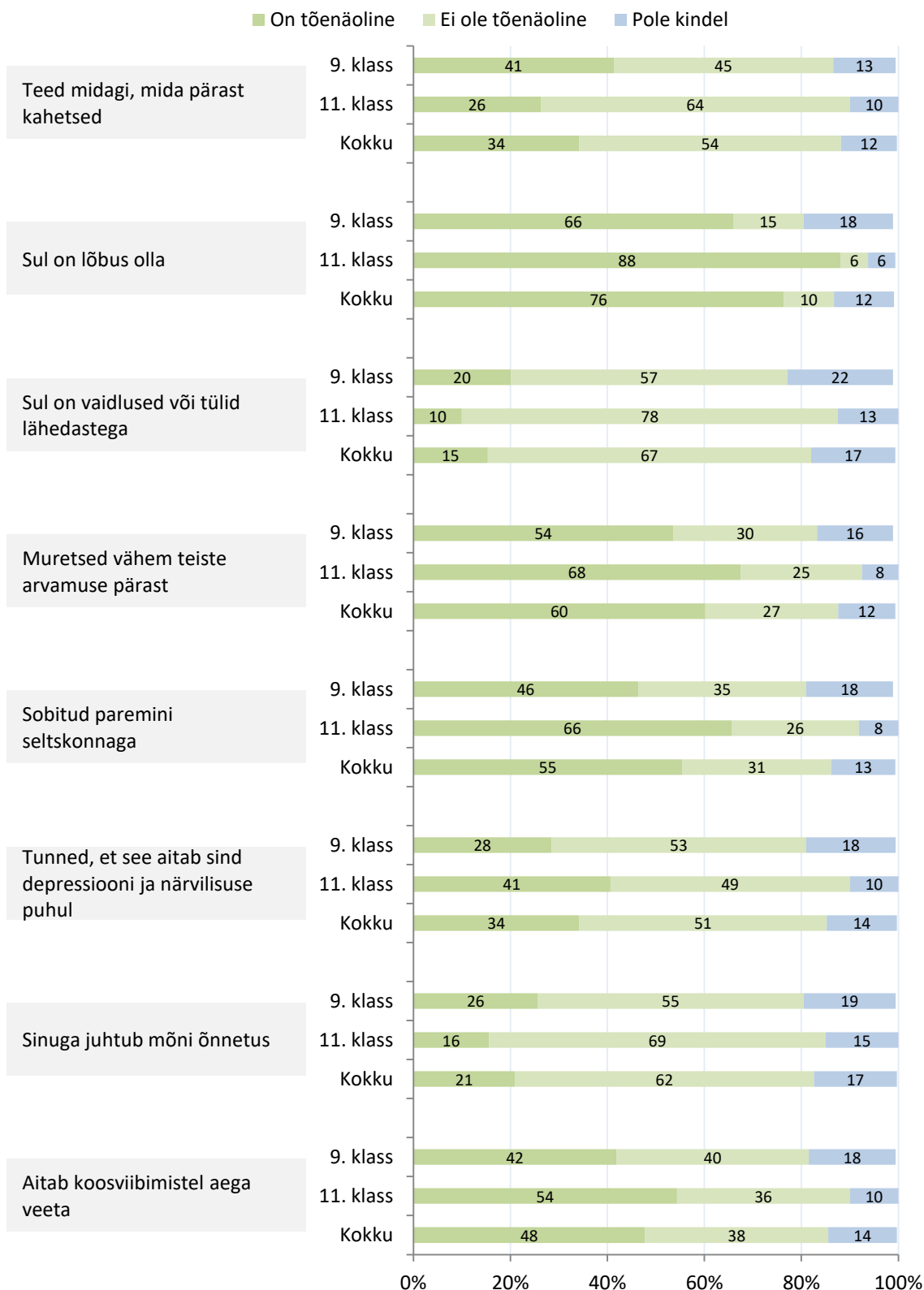
Joonis 20. Viimase 12 kuu jooksul vähemalt ühe korra aset leidnud sündmused, kui noor²³ on alkoholi tarvitanud ($N_{9. klass}=132$; $N_{11. klass}=134$; $N_{koguvalim}=266$).

²³ Analüüsist on välja jäetud 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased).

Joonis 21. Noorte hinnangud²⁴ alkoholi tarvitamise tagajärgedele (N_{9. klass}=179; N_{11. klass}=160; N_{koguvalim}=339). Jätukub joonisel 29.

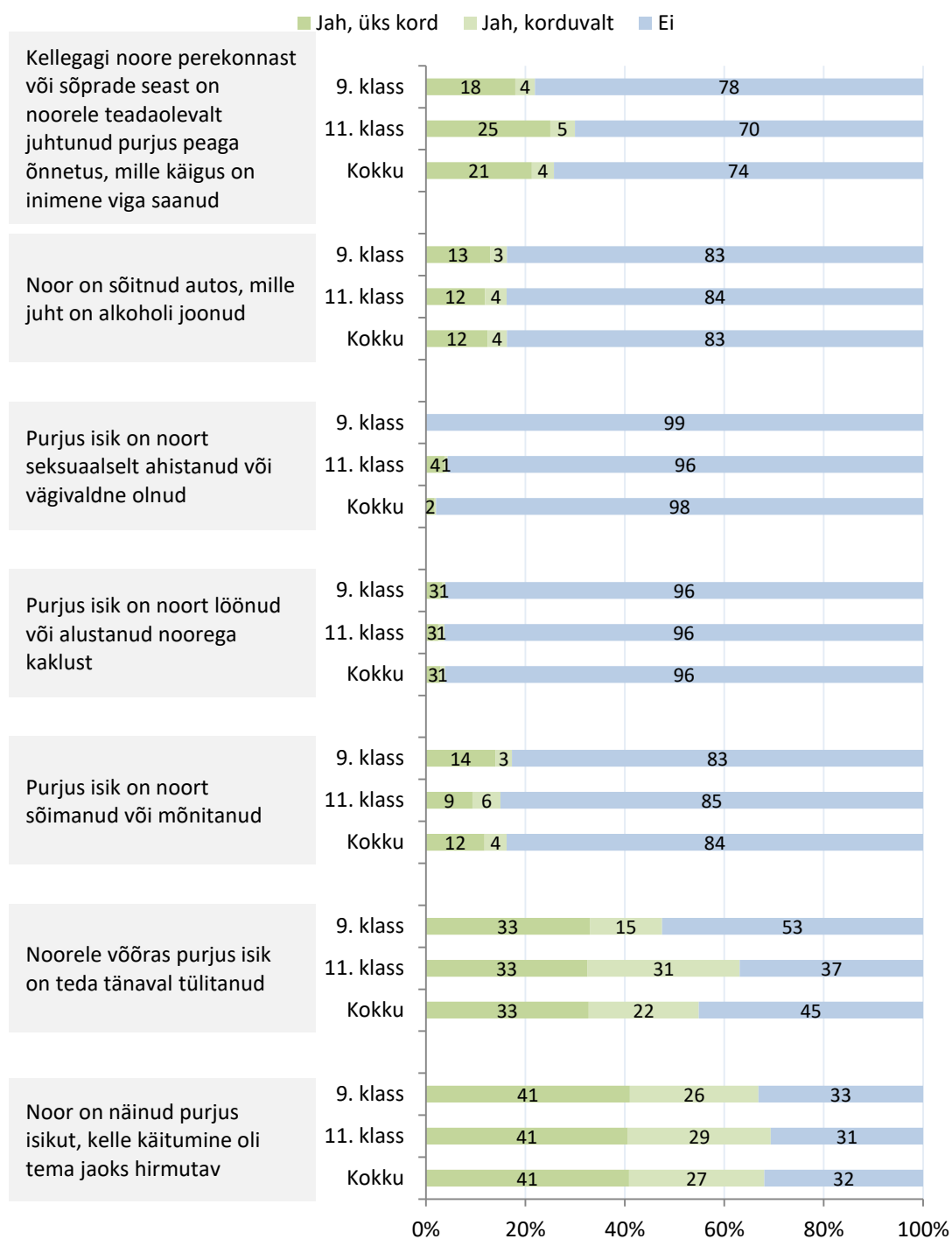
²⁴ **On tõenäoline** – „Väga tõenäoline“ ja „On tõenäoline“; **Ei ole tõenäoline** – „Pigem ei ole tõenäoline“ ja „Üldse ei ole tõenäoline“ (vt lisaks Joonis 46)

Joonis 22. Noorte hinnangud²⁵ alkoholi tarvitamise tagajärgedele (N_{9. klass}=179; N_{11. klass}=160; N_{koguvalim}=339).

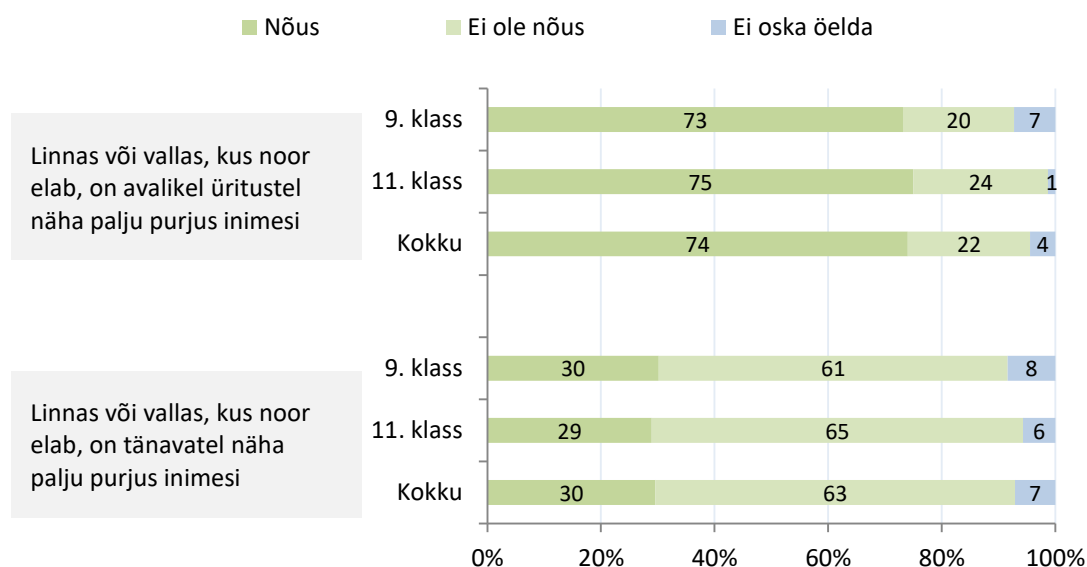
²⁵ **On tõenäoline** – „Väga tõenäoline“ ja „On tõenäoline“; **Ei ole tõenäoline** – „Pigem ei ole tõenäoline“ ja „Üldse ei ole tõenäoline“ (vt lisaks Joonis 47)

Kolmandas blokis olid väited purjus inimestega seotud negatiivsete tagajärgede kohta viimasel 12 kuul. Üle 40% vastanutest oli näinud purjus isikut, kes hirmutas oma käitumisega (Joonis 23). Võõras purjus isik oli tänaval tülitanud 33% noortest. 21% vastanute sõprade või pereliikmetega oli juhtunud purjus peaga õnnetus, mille käigus sai keegi viga. **Olenemata noorte taunivast hoiakust auto juhtimisse alkoholi tarvitavana** (vt Alkoholi tarvitamisega seotud hoiakud), oli **12% vastanutest sõitnud autos, mille juht oli purjus.**

Joonis 23. Noorte kokkupuude purjus inimestega viimase 12 kuu jooksul ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

Viimases blokis küsiti noorte hinnangut purjus inimeste olemasolule linnapildis ning avalikel üritustel. **74% õpilastest leidis, et avalikel üritustel on näha palju purjus inimesi. Kolmandik õpilastest märkis, et tänavatel on liiga palju purjus inimesi** (Joonis 24).

Joonis 24. Noorte hinnang²⁶ purjus inimeste esinemissagedusele avalikus ruumis ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

Kokkuvõtvalt võib öelda, et olenemata sellest, et noored tajuvad alkoholi tarvitamisega riske (saadakse aru, et alkoholi tarvitamine põhjustab negatiivseid tagajärgi), leitakse, et alkoholi tarvitana on näiteks lõbus olla ja tuntakse end lõõgastununa. Valdav enamus noortest ei olnud viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitades kogunud ebameeldivaid tagajärgi. Olenemata noorte taunivast hoiakust purjus peaga auto juhtimisse, oli pea iga kümnes noor viimase 12 kuu jooksul sõitnud autos, mille juht oli purjus. Vastajad tõid välja, et avalikus ruumis (tänavatel ning avalikel üritustel) on näha liiga palju purjus inimesi ja osa vastajatest omas ka negatiivset kokkupuudet purjus inimestega.

²⁶ **Nõus** – „Täiesti nõus“ ja Pigem nõus“; **Ei ole nõus** – „Pigem ei ole nõus“ ja „Ei ole üldse nõus“ (vt lisaks Joonis 48)

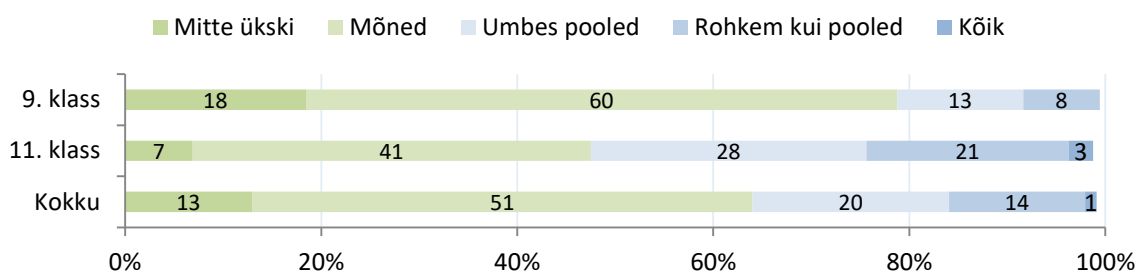
Alkohol ja keskkond

Sõbrad

Ümbritsev keskkond mängib alkoholi tarvitamisel olulist rolli ja sõprade alkoholi tarvitamise harjumused võivad mõjutada noore enda otsuseid. Selleks, et hinnata sõprade alkoholi tarvitamist, vastasid noored järgnevatele küsimustele:

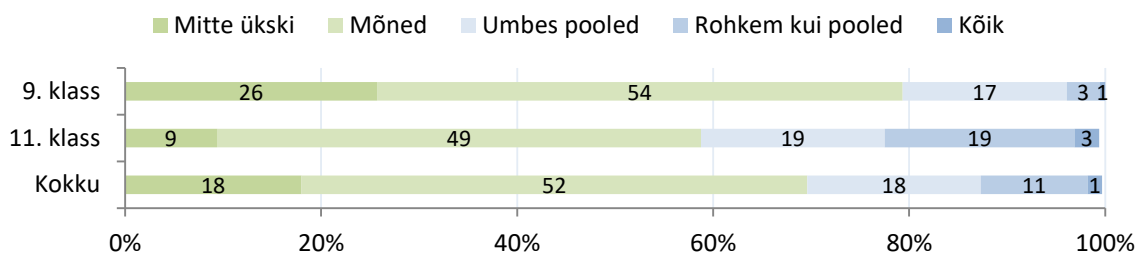
- Kui paljud Sinu sõpradest joovad Sulle teadaolevalt alkoholi (õlu, siidrit või kangemaid jooke) iga nädal või peaaegu iga nädal?
- Kui paljud Sinu sõpradest joovad Sulle teadaolevalt end purju vähemalt korra kuus?
- Kas Sul on omavanuseid sõpru või tuttavaid, kelle kohta Sa arvad, et nad tarvitavad liiga palju alkoholi?
- Kas viimase 12 kuu jooksul on juhtunud, et Sa ei ole alkoholi joonud seltskonnas, kus teised Sinu vanused joovad?
- Kuidas teised sellele reageerisid, et Sa ei joonud alkoholi seltskonnas, kus teised Sinu vanused jõid?

Kui 18% 9. klassi õpilastest väitis, et neile teadaolevalt **ei tarvita** nende sõpradest **mitte keegi alkoholi (peaaegu) iganädalaselt**, siis **11. klassi õpilaste hulgas oli sama näitaja vaid 7%** (Joonis 25). Ligikaudu **50% 11. klassi õpilastest** tõi välja, et **vähemalt pooled sõpradest tarvitavad alkoholi (peaaegu) iganädalaselt**. 9. klassi õpilaste hulgas oli sama näitaja 21%.

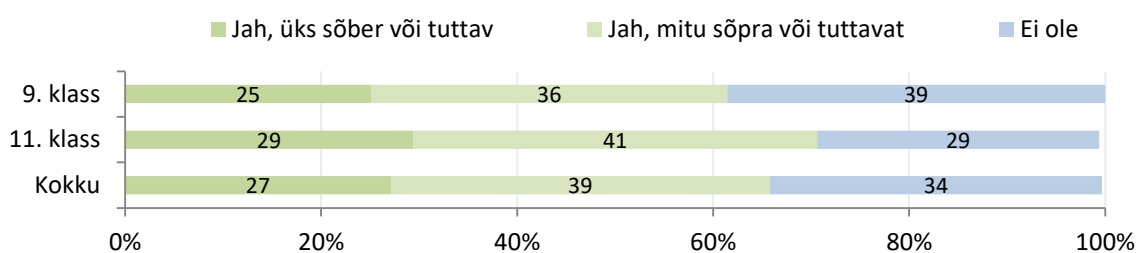
Joonis 25. Noorte sõbrad, kes noortele teadaolevalt tarvitavad alkoholi iga nädal või peaaegu iga nädal ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

Järgnevalt küsiti sõprade kohta, kes joovad end igakuiselt purju. Kui **26% 9. klassi õpilastest leidis, et nende sõpradest ei joo mitte keegi end igakuiselt purju**, siis **11. klassi õpilaste puhul oli sama näitaja 9%** (Joonis 26). 9. klassi noortest 54% ja 11. klassi noortest 49% hindasid, et mõned nende sõpradest joovad end igakuiselt purju. 11. klassi noortest 41% leidis, et vähemalt pooled nende sõpradest joovad end igakuiselt purju, 9. klassi noorte hulgas oli sama näitaja 20%.

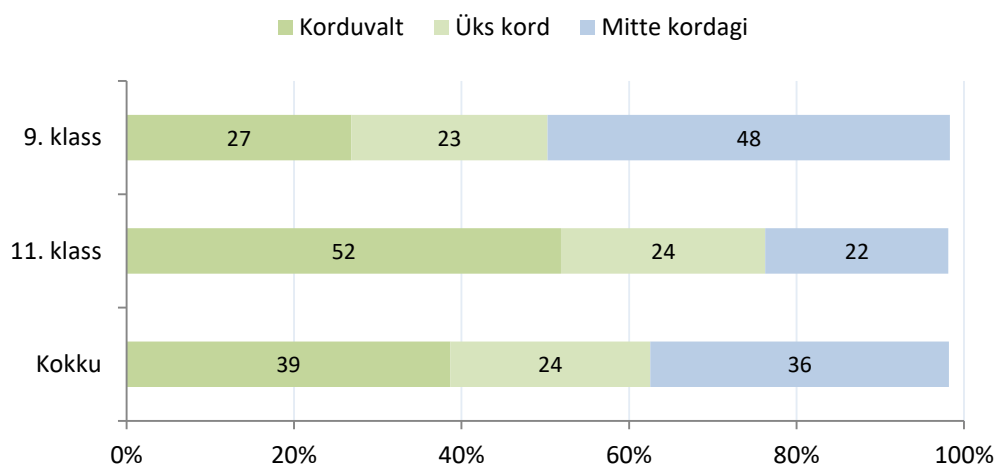
Joonis 26. Noorte sõbrad, kes noortele teadaolevalt joovad end vähemalt korra kuus purju ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

Ligikaudu veerand 9. ja 11. klassi õpilastest hindas, et nende tutvusringkonnas on üks inimene, kes tarvitab alkoholi liiga palju (Joonis 27). **9. klassi õpilastest 36%-l ja 11. klassi õpilastest 41%-l oli mitu sõpra või tuttavat, kes noorte arvates liiga palju alkoholi tarvitavad.**

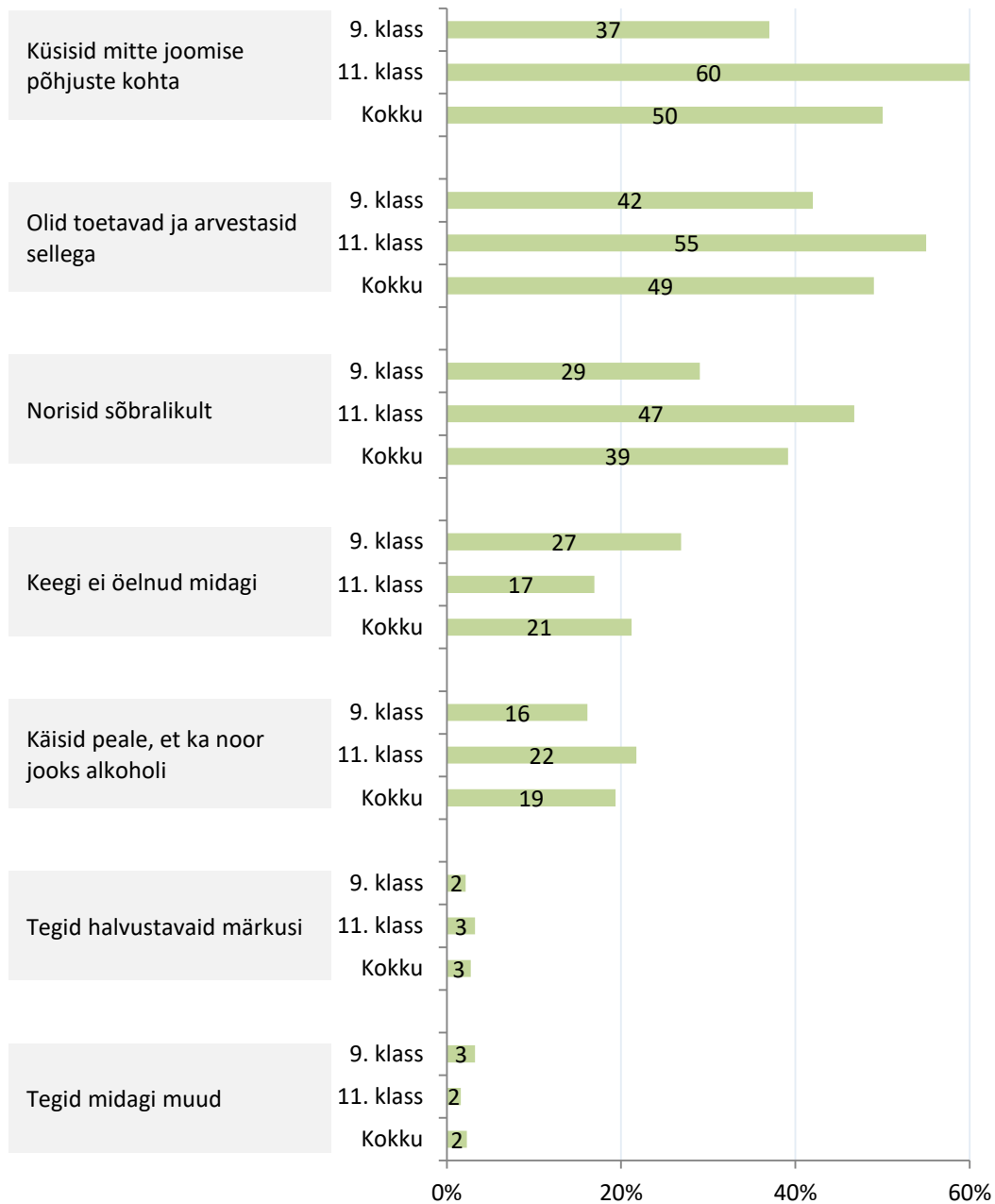

Joonis 27. Noorte omavanused sõbrad ja tuttavat, kes noorte arvates tarvitavad liiga palju alkoholi ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

9. klassi noortest 50% ning 11. klassi noortest 76% oli viibinud viimase 12 kuu jooksul seltskonnas, kus teised eakaaslased tarvitasid alkoholi, kuid noor ise ei tarvitanud (Joonis 28). **Üldjuhul reageerisid sõbrad noore alkoholi mittetarvitamisele sõbralikult** – näiteks oldi toetavad ja arvestati sellega (49%) või noriti sõbralikult (39%) (Joonis 29). **Ligikaudu viiendik vastanutest tõi välja, et keegi ei öelnud midagi selle peale.** 60% 11. klassi õpilastelt ja kolmandikult 9. klassi õpilastelt küsiti põhjuste kohta, miks noor alkoholi ei tarvita. **Samas 19% vastajatest tõi välja, et seltskonnas käidi peale, et noor ikkagi jookis alkoholi.**

Joonis 28. Mitmel korral viimase 12 kuu jooksul on noor viibinud seltskonnas kus teised tema vanused on alkoholi tarvitanud, kuid noor ise ei ole ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

Joonis 29. Teiste reageering olukorrale, kus noor ei joonud alkoholi seltskonnas, kus teised temavanused jõid (valida võis mitu vastust; $N_{9. klass}=93$; $N_{11. klass}=124$; $N_{koguvalim}=217$).

Kokkuvõtvalt võib väita, et 86% noortest leiab, et nende sõprade seas leidub inimesi, kes tarvitavad alkoholi (peaaegu) iganädalaselt ja 82% noortest leiab, et nende sõprade seas leidub inimesi, kes joovad end igakuiselt purju. Võrreldes 11. klassiga, oli 9. klassi õpilaste hulgas vähem neid, kelle sõbrad iganädalaselt alkoholi tarvitasid või igakuiselt purju jõid. Ligikaudu 2/3 noortest tundis muret oma sõprade alkoholi tarvitamise pärast. Viimase 12 kuu jooksul oli 63% noortest viibinud seltskonnas, kus teised eakaaslased tarvitasid alkoholi, kuid noor ise mitte. Enamasti halvustavaid märkusi ei tehtud ning pigem oldi toetavad, noriti sõbralikult või küsiti mittetarvitamise põhjuste kohta.

Kodu

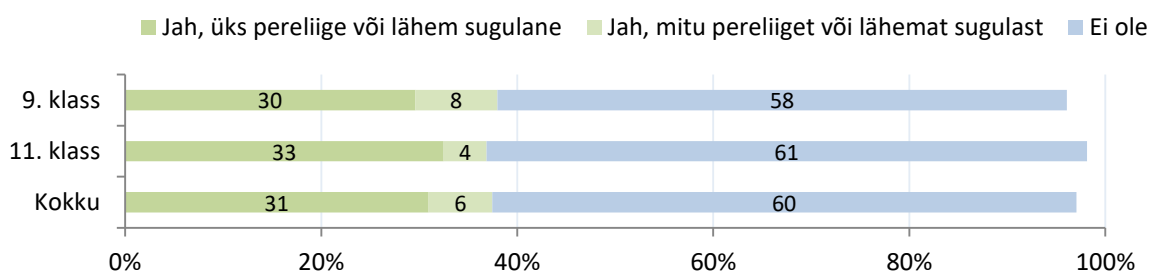
Alkoholi tarvitamisel on väga oluline roll ka kodul. Vanemate tarvitamise harjumused ja noore kokkupuude alkoholiga kodus keskkonnas mõjutavad noore poolt tehtavaid otsuseid alkoholi tarvitamisel. Selle tarvis uuriti noorte arvamust oma vanemate, pereliikmete ning lähemate sugulaste alkoholi tarvitamise kohta. Noortele esitati järgmised küsimused:

- Kas Sul on pereliikmeid või lähemaid sugulasi, kelle kohta Sa arvad, et nad tarvitavad liiga palju alkoholi?
- Milline Sinu pereliige või lähem sugulane tarvitab liiga palju alkoholi?
- Kas Sa oled kunagi mõelnud, et ühel Sinu vanematest võib olla probleeme alkoholi tarvitamisega?
- Kas Sa oled kunagi julgustanud oma vanemat alkoholi tarvitamisest loobuma?
- Kas Sa oled kunagi vaielnud või tülitsetud oma vanemaga, kui ta oli purjus?
- Kas Sa oled kunagi kuulnud oma vanemaid tülitsemas, kui vähemalt üks neist oli purjus?
- Kas Sa oled kunagi tahtnud peita või tühjaks valada vanema alkoholipudeleid?
- Kas Sa oled kunagi soovinud, et Sinu vanem lõpetaks alkoholi tarvitamise?

Samuti uuriti noortelt, kuidas suhtuvad nende vanemad noorte alkoholi tarvitamisele. Noortelt küsiti järgmised küsimused:

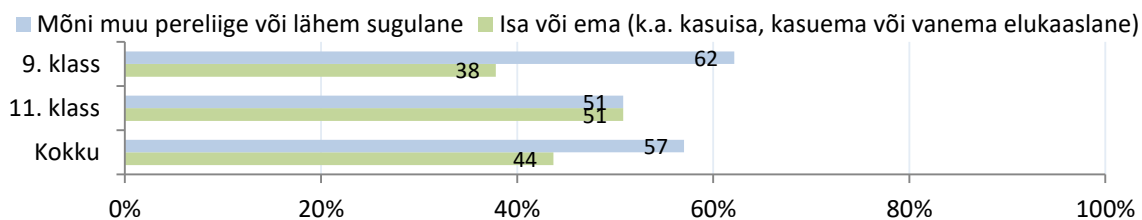
- Kas Su vanem või vanemad on teadlikud, et oled alkoholi joonud?
- Kui Sinu vanem või vanemad said teada, et Sa oled alkoholi joonud, siis kuidas ta/nad reageeris(id)?
- Mis Sa arvad, kuidas reageeriksid Sinu vanem või vanemad, kui nad saaksid teada, et Sa oled alkoholi joonud?
- Kas Sa oled oma vanema või vanematega alkoholi teemal vestelnud?
- Millistel teemadel oled vanematega rääkinud?
- Kuidas suhtuvad Sinu vanem või vanemad Sinu ealiste alkoholi tarvitamisele?

Vastajatest **31% leidis, et neil on üks pereliige või lähem sugulane, kes tarvitab liiga palju alkoholi** (Joonis 30). Vastajatest 6%-l oli mitu pereliiget või lähemat sugulast, kes tarvitavad noorte hinnangul liiga palju alkoholi.

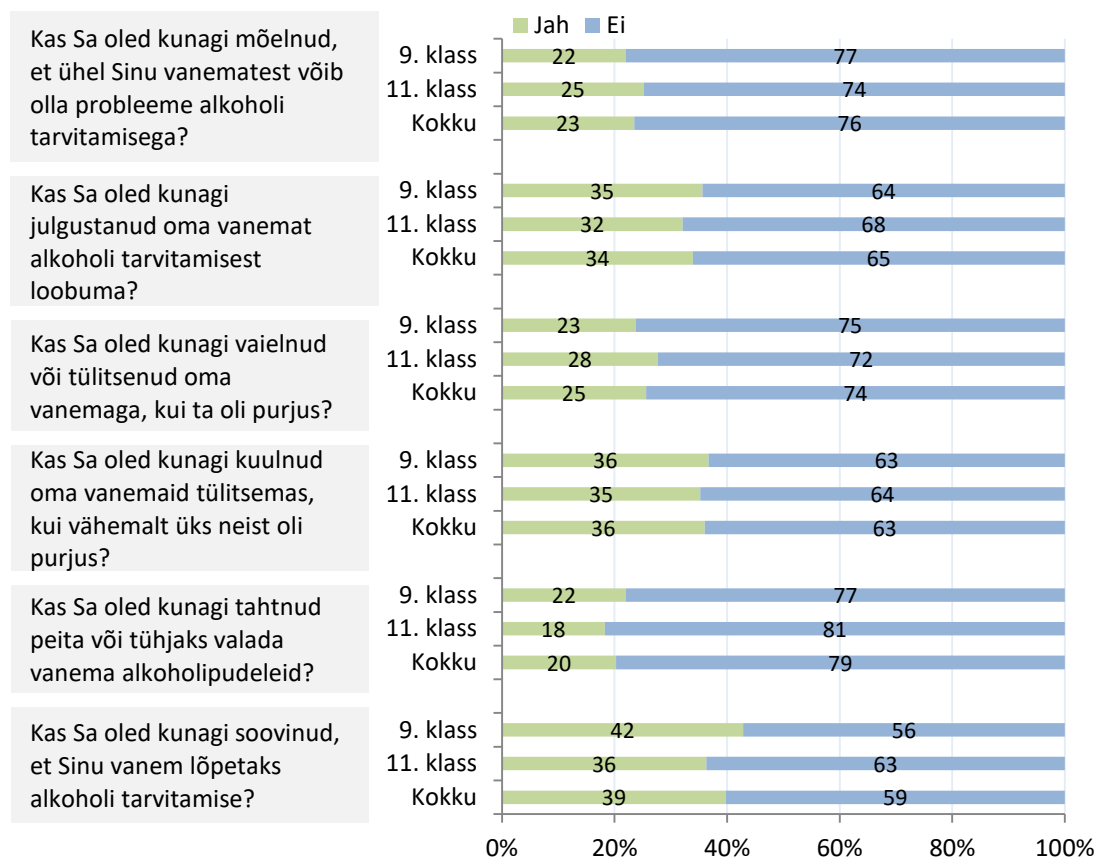
Joonis 30. Noorte pereliikmed või lähemad sugulased, kes noorte arvates tarvitavad liiga palju alkoholi ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvaim}=339$).

Üle 40% noortest, kes vastasid, et vähemalt üks nende pereliige tarvitab liiga palju alkoholi lisasid, et **liigtarvitajaks on isa või ema** (Joonis 31) ning **57% vastanutest leidis, et see on mõni muu pereliige**.

Joonis 31. Noored, kes leidsid, et nende isa või ema (k.a. kasuisa, kasuema või vanema elukaaslane) või nende mõni muu pereliige või lähim sugulane tarvitab liiga palju alkoholi ($N_{9. klass}=74$; $N_{11. klass}=61$; $N_{koguvalim}=135$).

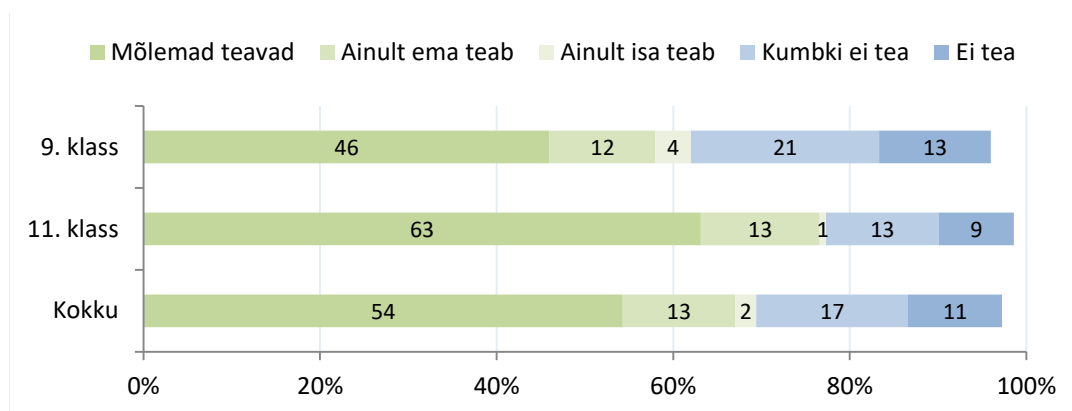
Järgnevalt esitati noortele kuus väidet nende vanemate alkoholi tarvitamise kohta. Olenemata sellest, et 77% 9. klassi õpilastest ja 74% 11. klassi õpilastest leidis, et nende vanematel ei ole probleeme alkoholi tarvitamisega, **soovis 39% vastanutest, et nende vanemad lõpetaksid alkoholi tarvitamise** ning 20% noortest oli mõelnud alkoholipudelite tühjaks valamise peale (Joonis 32). Kolmandik noortest väitis, et nad olid julgustanud oma vanemaid alkoholist loobuma ning **25% vastanutest oli tülitsevad oma vanemaga, kui vanem purjus oli**. 36% õpilastest oli kuulnud, kuidas vanemad omavahel tülitsevad, kui vähemalt üks vanematest oli alkoholi taritanud. **Iga kolmas (31%) noor leidis, et vähemalt üks tema vanematest on alkoholi liigtarvitaja** (vastasid „Jah“ vähemalt kolmele küsimusele) (9. klassi õpilastest 32%, 11. klassi õpilastest 31%). HBSC 2013/2014. õppeaasta uuringu²⁷ tulemused näitavad, et ligikaudu igas neljandas peres esines alkoholi liigtarvitamist.

Joonis 32. Noorte hinnang vanemate alkoholi tarvitamisele ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

²⁷ <http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/371>

Kui noortelt küsiti, kas vanemad on teadlikud noore alkoholi tarvitamisest, siis **9. klassi õpilastest 46% ja 11. klassi õpilastest 63% väitsid, et mõlemad vanemad teavad sellest** (Joonis 33). 13% õpilastest tõi välja, et ainult ema on teadlik alkoholi tarvitamisest ja 2%, et ainult isa teab. 17% õpilastest ütles, et kumbki vanem ei tea.

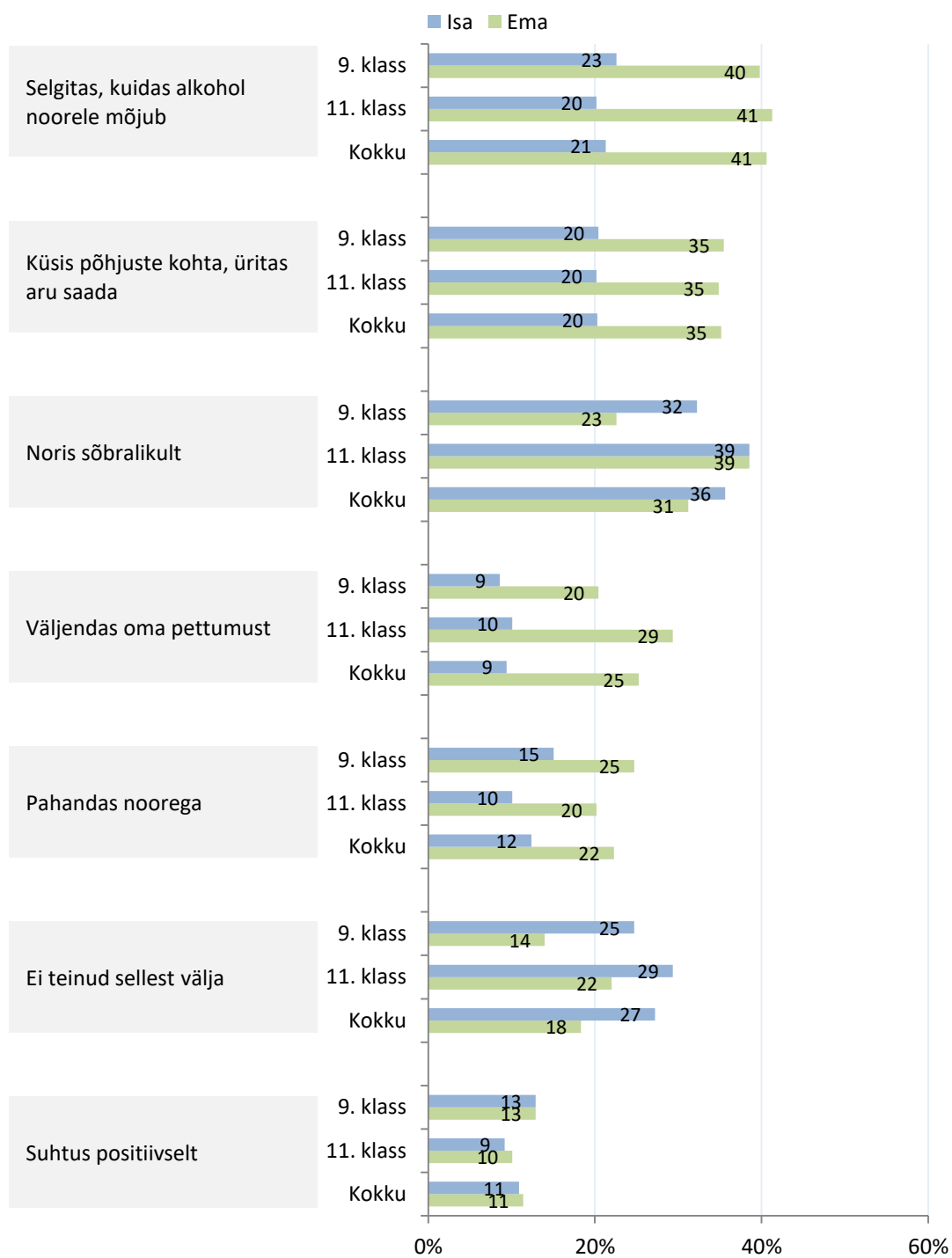

Joonis 33. Vanemate teadlikkus noorte alkoholi tarvitamisest²⁸ ($N_{9. \text{ klass}}=150$; $N_{11. \text{ klass}}=141$; $N_{\text{koguvaim}}=291$).

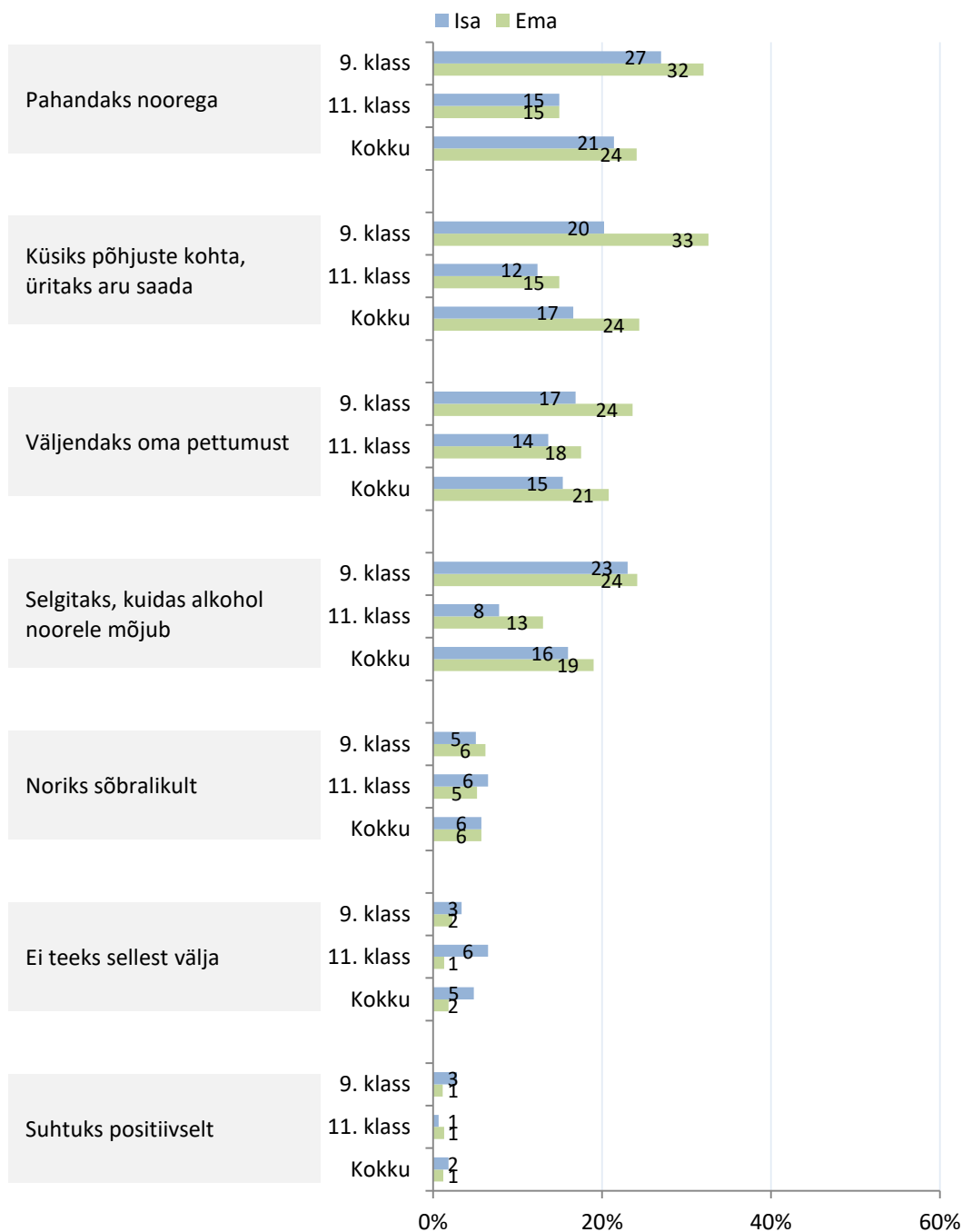
Järgnevalt kirjeldasid noored, kuidas vanemad reageerisid, kui nad said teada, et noor oli alkoholi tarvinud (Joonis 34). **Üldiselt selgitasid vanemad oma lastele, kuidas alkohol noorele mõjub** (21% vastanutest tõi välja, et isa selgitas ja 41%, et ema selgitas) ning **küsisid tarvitamise põhjuste kohta** (20% vastanutest märkis, et isa küsis ning 35%, et ema küsis). Noortest 9% tõi välja, et isa väljendas oma pettumust ning 25%, et ema tegi seda. 12% noortest ütles, et isa pahandas ja 22%, et ema pahandas noorega alkoholi tarvitamise tõttu. **Samas tuli ka ette, et vanemad norisid sõbralikult** (36% vastanutest märkis, et isa noris ja 31%, et ema noris) **või suhtusid asja positiivselt** (11% vastanutest isa puhul ja 11% ema puhul). **Õpilastest 27% ütles, et isa ei teinud sellest välja ja 18% ütles, et ema ei teinud sellest välja.**

Õpilastelt, kes ei olnud alkoholi tarvinud või kes vastasid, et nende vanemad ei tea nende alkoholi tarvitamise kohta, küsiti, kuidas nende arvates reageeriks nende vanem või vanemad, kui nad saaksid teada, et noor on alkoholi joonud (Joonis 35). **Noored arvasid, et nende vanemad pahandaksid nendega** (21% vastajatest leidis, et isa pahandaks ning 24%, et ema pahandaks) ja **küsisid põhjuste kohta ning üritaksid aru saada** (isa puhul 17%, ema puhul 24%). Osa noortest vastas, et nende vanemad väljendaksid oma pettumust (15% vastas, et isa küsiks ning 21%, et ema teeks seda) ning selgitaksid alkoholi mõju noorele (16% vastas, et isa selgitaks ning 19%, et ema selgitaks). **Alla 10% vastanutest arvas, et vanemad noriksid sõbralikult, suhtuksid positiivselt või ei teeks üldse sellest välja.**

²⁸ Analüüsi on kaasatud vastajad, kes on alkoholi tarvinud. Analüüsist on välja jäetud 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased).

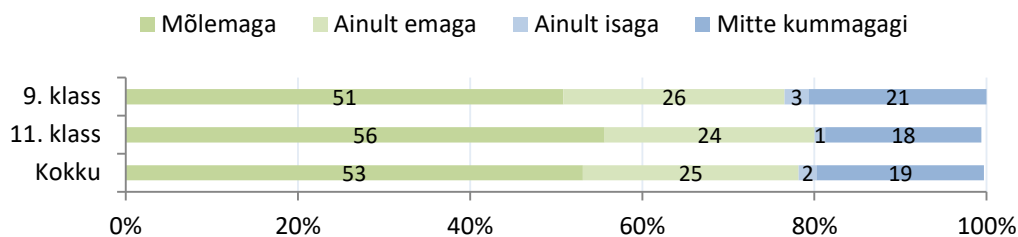
Joonis 34. Vanemate reaktsioon, kui nad said teada, et noor on alkoholi tarvitanud (valida võis mitu vastust; $N_{9. klass}=93$; $N_{11. klass}=109$; $N_{koguvalim}=202$).

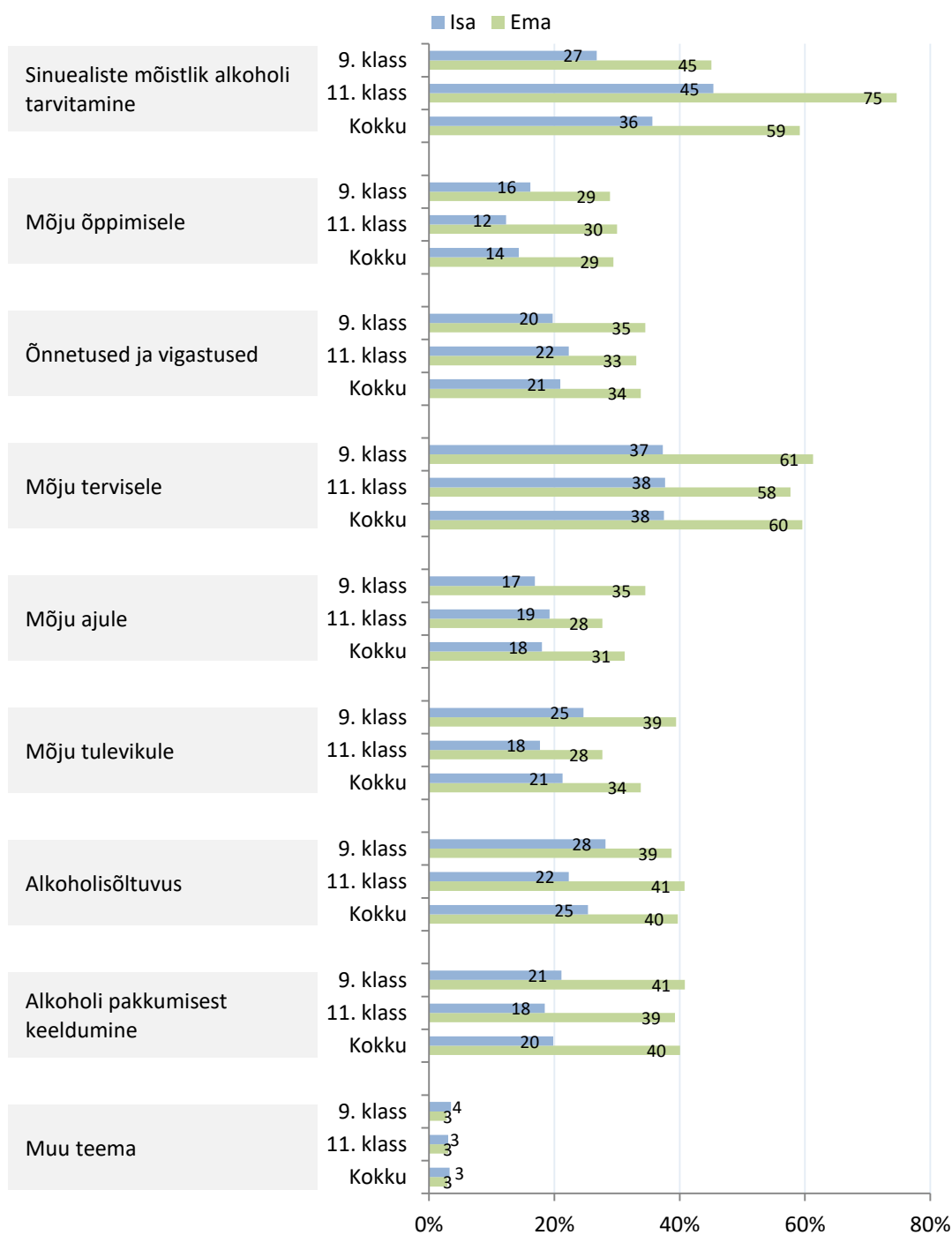
Joonis 35. Noorte²⁹ hinnang vanemate reaktsioonile, kui nad saaksid teada, et noor on alkoholi tarvitanud (valida võis mitu vastust; N_{9. klass}=178; N_{11. klass}=154; N_{koguvalim}=332).

Pooled noortest olid vestelnud mõlema vanemaga alkoholi teemal, 25% oli vestelnud ainult emaga, 2% ainult isaga ning ülejäänud vastajad (19%) ei olnud nendest teemadest oma vanematega rääkinud (Joonis 36). Joonisel 37 on välja toodud, kui suur osa noortest alkoholi teemadel ema ja isaga rääkinud oli. Kõige rohkem õpilasi tõi välja, et oli emaga (60%) või isaga (38%) rääkinud **alkoholi mõjust tervisele** ja **mõistlikust alkoholi tarvitamisest** (emaga 59% ja isaga 36%). Harvem mainiti (ligikaudu kolmandik õpilastest) alkoholi mõju ajule, õppimisele ja tulevikule.

²⁹ Analüüsist on välja jäetud 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased)

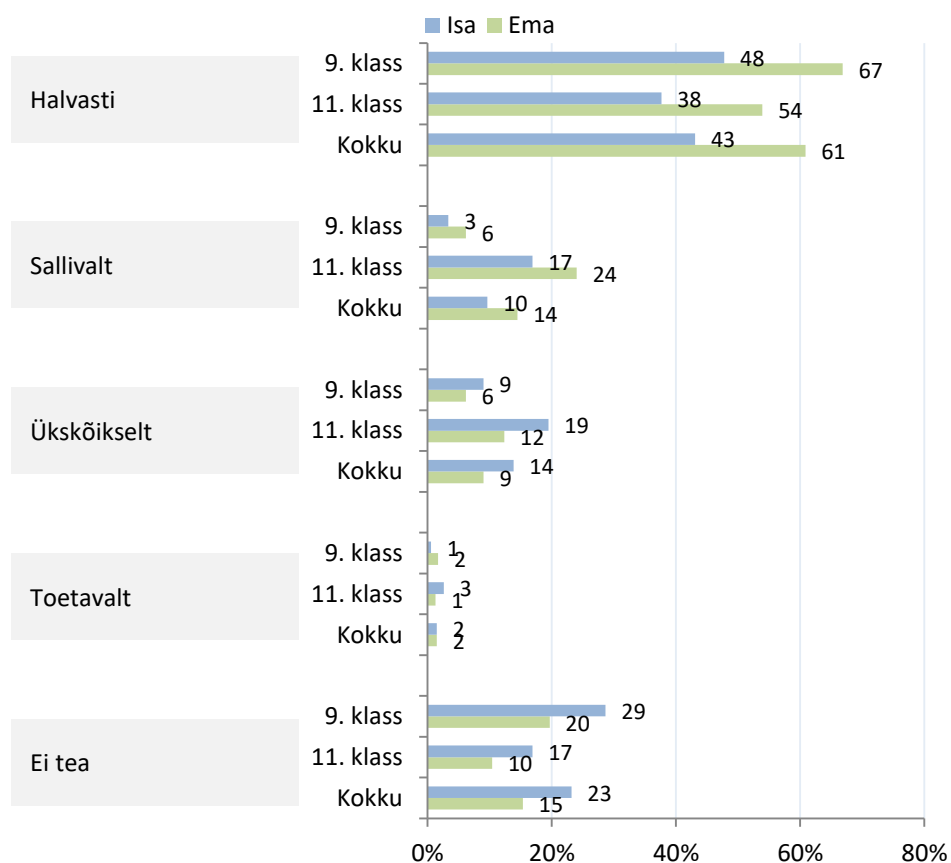

Joonis 36. Vanematega alkoholi teemal vestlemine ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

Joonis 37. Teemad, millest vanematega on arutletud (valida võis mitu vastust; $N_{9. klass}=142$; $N_{11. klass}=130$; $N_{koguvalim}=272$).

Kui noortel paluti hinnata oma vanemate suhtumist teiste samavanade noorte alkoholi tarvitamisesse, siis **43% noortest leidis, et nende isad suhtuvad sellesse halvasti ning 61% noortest leidis, et nende emad suhtuvad sellesse halvasti** (Joonis 38). Võrreldes 11. klassi õpilastega oli **9. klassi õpilaste hulgas rohkem neid, kes leidsid, et vanemad suhtuvad halvasti noorte alkoholi tarvitamisesse. Ligikaudu 20% noortest ei osanud sellele küsimusele vastata ning ligikaudu 10% noortest leidis, et nende vanemad suhtuvad noorte alkoholi tarvitamisesse ükskõikselts või sallivalt.**

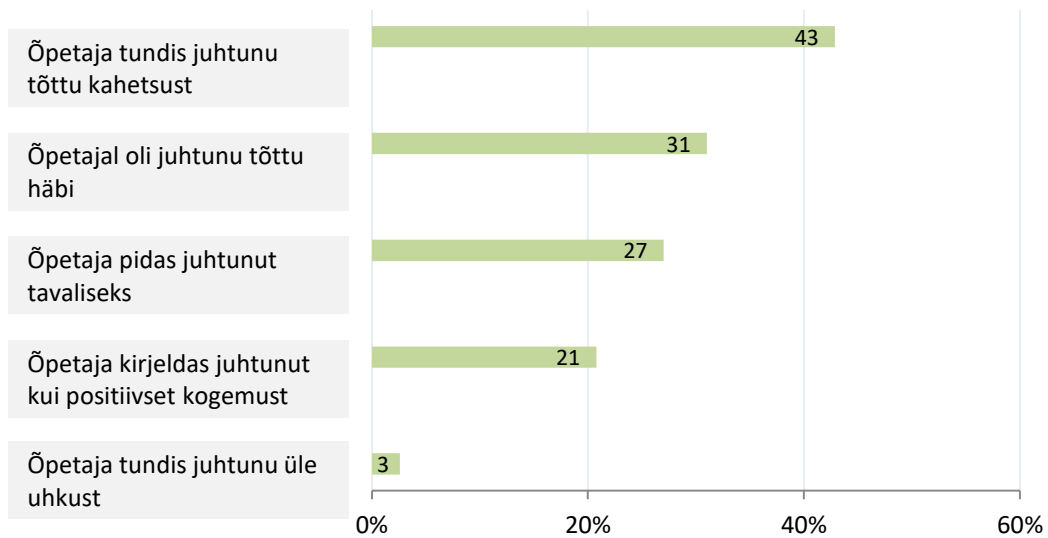
Joonis 38. Noorte³⁰ hinnang vanemate hoiakutele sama vanade noorte alkoholi tarvitamisesse ($N_{9.klass}=178$; $N_{11.klass}=154$; $N_{koguvalim}=332$).

Kokkuvõtvalt, ligikaudu kolmandik noortest leidis, et neil on vähemalt üks pereliige või lähem sugulane, kes tarvitab alkoholi liiga palju. Igas kolmandas kodus esines noorte hinnangul alkoholi liigtarvitamist vähemalt ühe vanema poolt. Üle poolte noorte hinnangul on vanemad teadlikud noorte alkoholi tarvitamisest. Üldjuhul vanemad selgitasid, kuidas alkohol noorele mõjub ning küsisid tarvitamise põhjuste kohta. Samas osa noortest tõi välja, et vanemad norisid sõbralikult või suhtusid alkoholi tarvitamisse positiivselt. Noored, kes ei olnud alkoholi taritanud või kelle vanemad ei teadnud nende alkoholi tarvitamisest, arvasid, et nende vanemad oleksid pettunud, pahandaksid nendega ja küsiksid tarvitamise põhjuste kohta. Alkoholist üldiselt räägitakse lastega ning 80% vastanutest oli alkoholi teemal rääkinud vähemalt ühe vanemaga. Kuigi paljud noored olid rääkinud vanematega alkoholi mõjust tervisele, oli üle poole vastanutest rääkinud emaga ja kolmandik vastanutest isaga mõistlikust alkoholi tarvitamisest. Ligikaudu pooled noored leidsid, et nende vanemad suhtuvad halvasti noorte alkoholi tarvitamisse, kuid samas ligikaudu 20% vastajatest ei teadnud, milline on nende vanemate hoiak noorte alkoholi tarvitamise osas.

³⁰ Analüüsist on välja jäetud 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased)

Kool

Uuringus osalejatelt küsiti, kas **mõni nende õpetajatest on rääkinud oma kogemustest alkoholiga. Ligikaudu veerand (23%) vastas, et seda on juhtunud.** Joonisel 39 on välja toodud noorte hinnangud õpetajate muljetele oma kogemustest alkoholiga. Õpilastest **43% leidis, et õpetaja tundis enda alkoholi tarvitamise pärast kahetsust, kolmandiku (31%) arvates oli õpetajal häbi. Samas 27% õpilastest leidis, et õpetaja pidas alkoholi tarvitamist tavaliseks ning 21% õpilastest leidis, et õpetaja kirjeldas alkoholi tarvitamist kui positiivset kogemust.**

Joonis 39. Noorte hinnang õpetajate muljetest oma kogemustest alkoholiga (valida võis mitu vastust; $N_{\text{koguvalim}}=77$).

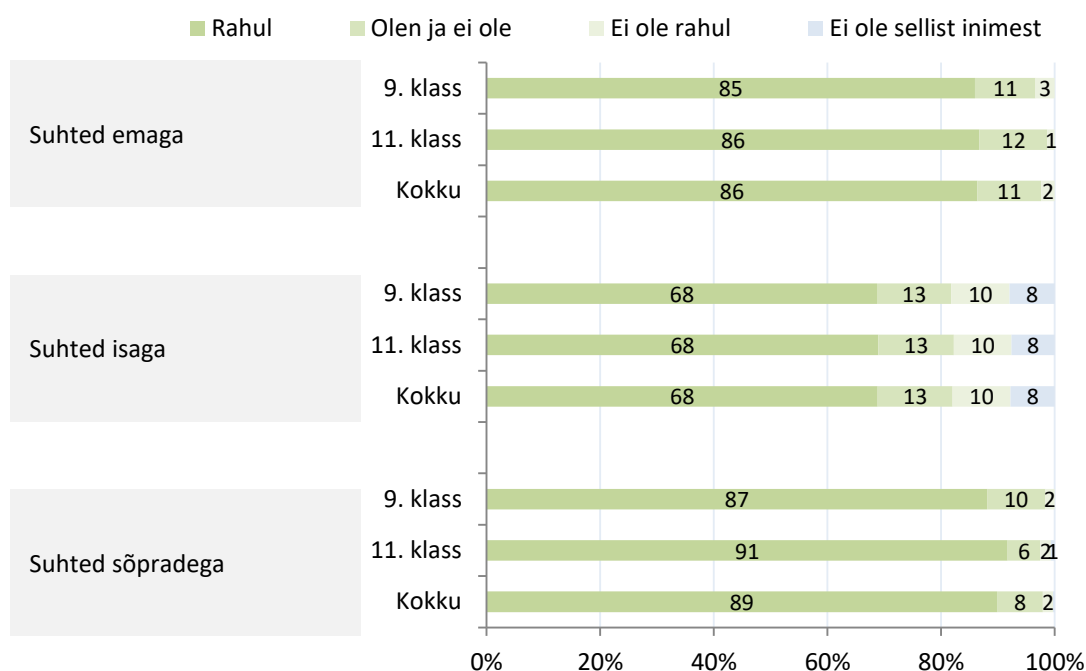
Suhted lähedastega

Noorte riskikäitumise väljakujunemisel (ja ka süvenemisel) on oluline roll suhtel noort ümbritsevate inimestega. Rahulolu suhtes vanemate ja sõpradega ning võimalus oma muresid lähedaste inimestega jagada, näitavad sotsiaalse toetuse olemasolu noore elus.

Et teada saada, kuidas noored hindavad oma suhteid lähedastega küsiti neilt järgnevad küsimused:

- Kuidas Sa üldjoontes oled rahul oma suhetega ema, isa ja sõpradega?
- Kui kerge on Sul oma muredest rääkida järgnevale pereliimetele ja sõpradele?

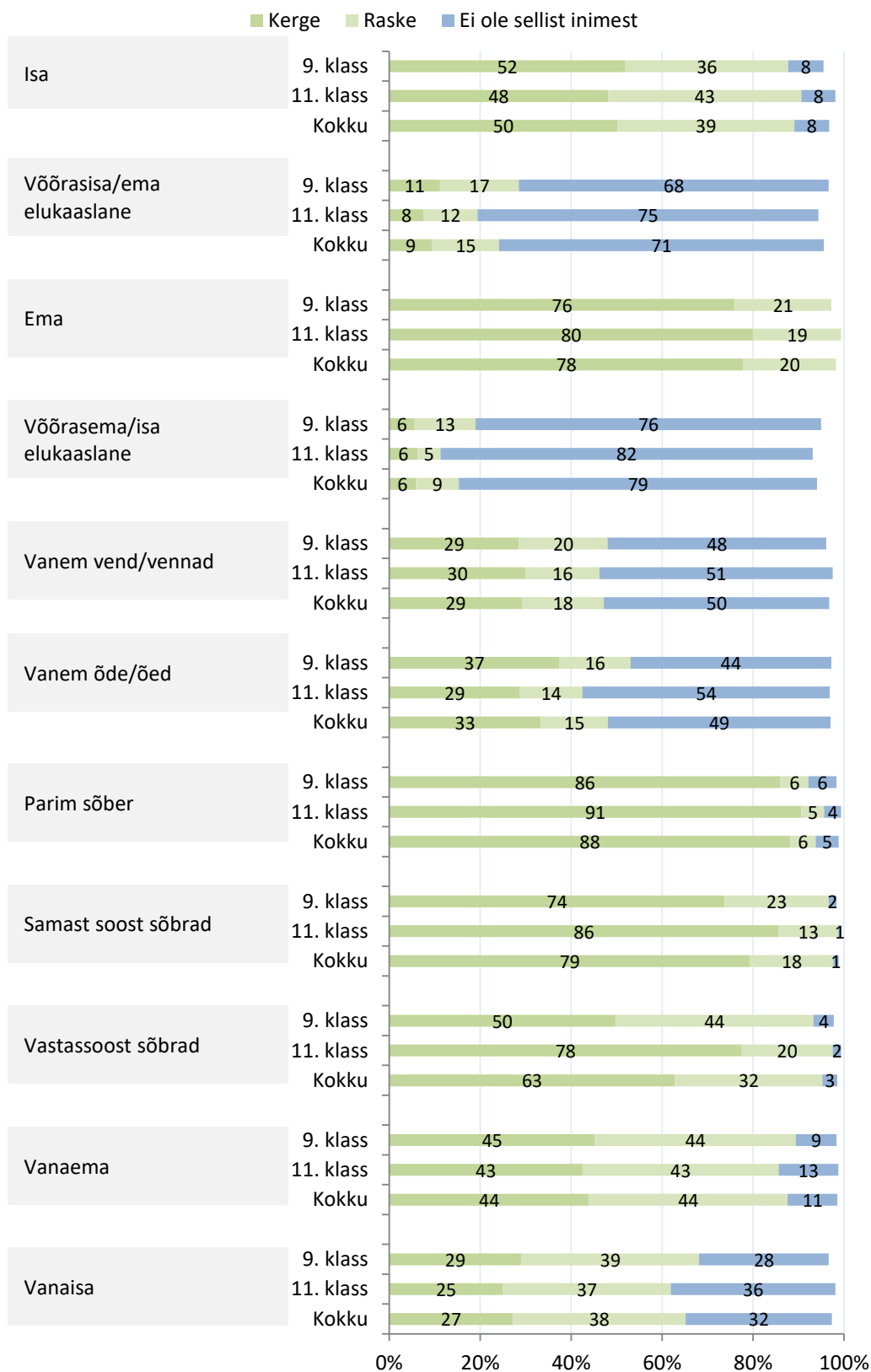
Kui suhetega emaga oli rahul 86% vastanud noortest, siis suhetega isaga oli rahul 68% (Joonis 40). Suhteid sõpradega hindasid rahuolevaks 89% vastanutest.

Joonis 40. Noorte rahulolu³¹ suhetes ema, isa ja sõpradega ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

Oma muredest oli vastanute hinnangul kõige kergem rääkida oma parimale sõbrale (88%), samast soost sõpradele (79%) ja emale (78%) (Joonis 41). **Isale muredest rääkimist hindas kergeks 50% vastanutest ning raskeks 39% vastanutest.**

³¹ **Rahul** – „Väga rahul“ ja „Rahul“; **Ei ole rahul** – „Mitte eriti“ ja „Üldse mitte“ (vt lisaks Joonis 49)

Joonis 41. Muredest rääkimise kergus³² noore lähikonda kuuluvate inimestega ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

³² **Kerge** – „Väga kerge“ ja „Kerge“; **Raske** – „Raske“ ja „Väga raske“ (vt lisaks Joonis 50)

Kokkuvõte

Terve Eesti Sihtasutus viis 2016. aasta septembris-oktoobris Viljandi linna koolides läbi uuringu „Alkoholi kättesaadavus, tarvitamine ja sellega seotud hoiakud“, mis on osa Terve Eesti Sihtasutuse poolt koordineeritavast ning Hasartmängumaksu Nõukogu poolt finantseeritavast projektist „Koos õppimine parema alkoholipoliitika jaoks“. Uuring viidi läbi Viljandi linna üldhariduskoolide 9. ja 11. klasside õpilaste hulgas, kes olid valdavalt vanuses 15–17-aastat. Vastav vanusrühm oli valitud uuringusse alkoholi tarvitamise ning kättesaadavuse näitajaid silmas pidades. Kokku osales uuringus 5 koolist 339 õpilast .

Järgnevalt on välja toodud olulisemad uuringu tulemused:

Alkoholi tarvitamisega seotud hoiakud

- Suur osa 9. klassi õpilastest suhtus pigem taunivalt omaealiste alkoholi tarvitamisesse:
 - Üle 80% leidis, et nende vanused noored ei tohiks alkoholi juua;
 - Ligikaudu 80% leidis, et neile ei meeldi, kui nende eakaaslased end purju joovad;
 - Ligikaudu 70% leidis, et omaealiste purjus olemist ei kiideta heaks;
 - Üle 60% leidis, et täiskasvanu ei tohiks 16–17-aastasele alkoholi pakkuda;
 - Ligikaudu 60% leidis, et vanemad ei tohiks tähtpäevadel noortele alkoholi pakkuda ning et seltskonnas alkoholi joomine ei tee pidu lõbusamaks;
 - Ligikaudu 90% ei pidanud koos vanematega kodus õhtusöögi ajal alkoholi tarvitamist 16-aastase noore poolt sobilikuks.
 - Üle 70% leidis, et 16-aastaselt noorel ei ole sobilik alkoholi tarvitada nii omavanuste kui ka täiskasvanud sõprade ja tuttavatega väljas olles;
 - Ligikaudu 60% leidis, et teiste omavanustega sõbra sünnipäeva tähistades ei ole sobilik 16-aastaselt noorel alkoholi tarvitada;
 - Ligikaudu 50% leidis, et pere ringis sünnipäeva või muud tähtpäeva tähistades ei ole sobilik 16-aastaselt noorel alkoholi tarvitada;
- 11. klassi õpilaste hoiakud olid mõnevõrra liberaalsemad:
 - Üle 60% leidis, et neile ei meeldi, kui nende eakaaslased end purju joovad;
 - Pooled leidsid, et täiskasvanu ei tohiks 16–17-aastasele alkoholi pakkuda ning et omaealiste purjus olemist ei kiideta heaks;
 - Ligikaudu pooled leidsid, et seltskonnas alkoholi joomine ei tee pidu lõbusamaks;
 - Veidi üle 40% leidis, et nende vanused noored ei tohiks alkoholi juua;
 - Ligikaudu 40% leidis, et vanemad ei tohiks tähtpäevadel noortele alkoholi pakkuda;
 - Ligikaudu 70% ei pidanud koos vanematega kodus õhtusöögi ajal alkoholi tarvitamist 16-aastase noore poolt sobilikuks;
 - Üle 60% leidis, et 16-aastaselt noorel ei ole sobilik alkoholi tarvitada nii omavanuste kui ka täiskasvanud sõprade ja tuttavatega väljas olles;
 - Ligikaudu 40% leidis, et teiste omavanustega sõbra sünnipäeva tähistades ei ole sobilik 16-aastaselt noorel alkoholi tarvitada;
 - Ligikaudu kolmandik leidis, et pere ringis sünnipäeva või muud tähtpäeva tähistades ei ole sobilik 16-aastaselt noorel alkoholi tarvitada.
- Mõlemas vanuses õpilased nõustusid suures enamuses (99%) väitega „Inimene, kes on alkoholi tarvitanud, ei tohiks autot juhtida“.

Alkoholi kättesaadavus

- Uuringus osalejad pidasid kõige kergemini kättesaadavamaks lahjasid alkohoolseid jooke ning kõige vähem kergemini kättesaavamaks kanget alkoholi. 9. klassi õpilastest 7% ja 11. klassi õpilastest 31% oli endale ise alkoholi ostnud.
- Üle 50% noortest, kes olid alkoholi ise ostnud, olid ostnud seda avalikul üritusel, toidupoes või meelelahutusasutuses.
- Enamus noortest oli saanud alkoholi kas mõne omavanuse sõbra käest või mõne täiskasvanu käest (sh emad-isad).
- Kolmandik õpilastest tõi välja, et nende vanemad olid alkoholi neile ostnud ja üle poolte, et nende vanemad olid neile alkoholi pakkunud.

Alkoholi tarvitamine

- Kuigi 9. klassi õpilased suhtusid alkoholi tarvitamisesse üleüldiselt taunivalt, oli neist üle 80% elu jooksul alkoholi tarvitanud. Viimase 12 kuu jooksul oli alkoholi tarvitanud 69% ja viimase 30 päeva jooksul 37% õpilastest.
- 11. klassi puhul, kus alkoholi tarvitamisesse suhtuti liberaalsemalt, oli alkoholi tarvitanud 92% vastajatest. Viimase 12 kuu jooksul oli alkoholi tarvitanud 86% ja viimase 30 päeva jooksul 56% õpilastest.
- Elu jooksul oli alkoholi tarvitanud noortest olnud purjus 50% 9. klassi õpilastest ja 78% 11. klassi õpilastest. Viimase 12 kuu jooksul oli purjus olnud 39% 9. klassi ja 62% 11. klassi õpilastest ja viimase 30 päeva jooksul vastavalt 15% ja 24% õpilastest.
- Esimesel korral tarvitati valdavalt lahjemaid alkohoolseid jooke ning seda tehti enamasti koos sõprade või vanematega. Samas oli veerand vastanutest esimesel korral joonud kanget alkoholi.
- Vastajad, kes olid viimase 12 kuu jooksul alkoholi tarvitanud, olid seda enamasti teinud kas sõprade kodus, enda kodus, avalikel üritustel, meelelahutuskohtades või sõpradega tänaval/pargis ning alkoholi said nad omaealistelt ja täisealistelt sõpradelt, kuid ka vanematelt.
- Iga viies 11. klassi õpilane oli viimase 12 kuu jooksul tarvitanud alkoholi klassiekskursioonil või muul klassiüritusel väljaspool koolimaja.

Alkoholi tarvitamisega seotud tagajärjed

- Olenemata sellest, et noored tajusid alkoholi tarvitamisega seotud negatiivseid riske leiti, et alkoholi tarvitanuna on näiteks lõbus olla ja tuntakse end lõõgastununa.
- Valdav enamus noortest ei olnud viimase 12 kuu jooksul kogenud ebameeldivaid tagajärgi alkoholi tarvitades.
- Olenemata noorte taunivast hoiakust purjus peaga auto juhtimisse, oli pea iga kümnes noor viimase 12 kuu jooksul sõitnud autos, mille juht oli purjus.
- Vastajad tõid välja, et avalikus ruumis (tänavatel ning avalikel üritustel) on näha liiga palju purjus inimesi ja osa vastajatest omas ka negatiivset kokkupuudet purjus inimestega.

Alkohol ja keskkond – sõbrad

- 86% noortest leidis, et neil on sõpru, kes tarvitavad alkoholi (peaaegu) iganädalaselt ja 82% noortest leidis, et neil on sõpru, kes joovad end igakuiselt purju.

- Võrreldes 11. klassiga, oli 9. klassi õpilaste hulgas vähem neid, kelle sõbrad igapäevaselt alkoholi tarvitasid või igakuiselt end purju jõid.
- Ligikaudu 2/3 noortest tundis muret oma sõprade alkoholi tarvitamise pärast.
- Viimase 12 kuu jooksul oli 63% noortest viibinud seltskonnas, kus teised eakaaslased tarvitasid alkoholi, kuid noor ise mitte. Enamasti halvustavaid märkusi ei tehtud ning pigem oldi toetavad, noriti sõbralikult või küsiti mittetarvitamise põhjuste kohta.

Alkohol ja keskkond – kodu

- Ligikaudu kolmandik noortest leidis, et neil on vähemalt üks pereliige või lähem sugulane, kes tarvitab alkoholi liiga palju.
- Igas kolmandas kodus esines noorte hinnangul alkoholi liigtarvitamist vähemalt ühe vanema poolt.
- Üle poolte noorte hinnangul on vanemad teadlikud noorte alkoholi tarvitamisest.
- Üldjuhul vanemad selgitasid, kuidas alkohol noorele mõjub ning küsisid tarvitamise põhjuste kohta, kui said teada, et noor oli alkoholi tarvitanud. Samas osa noortest tõi välja, et vanemad norisid sõbralikult või suhtusid alkoholi tarvitamisse positiivselt.
- Noored, kes ei olnud alkoholi tarvitanud või kelle vanemad ei teadnud nende alkoholi tarvitamisest, arvasid, et nende vanemad pahandaksid nendega, küsiksid tarvitamise põhjuste kohta ning väljendaksid oma pettumust, kui nad saaksid teada, et noor on alkoholi tarvitanud.
- Alkoholist üldiselt räägitakse noortega ning 80% vastanutest oli alkoholi teemal rääkinud vähemalt ühe vanemaga.
- Kuigi paljud noored olid rääkinud vanematega alkoholi mõjust tervisele, oli üle poole vastanutest rääkinud emaga ja kolmandik vastanutest isaga ka mõistlikust alkoholi tarvitamisest.
- Ligikaudu pooled noored leidsid, et nende vanemad suhtuvad halvasti noorte alkoholi tarvitamisse, kuid ligikaudu 20% vastajatest ei teadnud, milline on nende vanemate hoiak noorte alkoholi tarvitamise osas.

Alkohol ja keskkond – kool

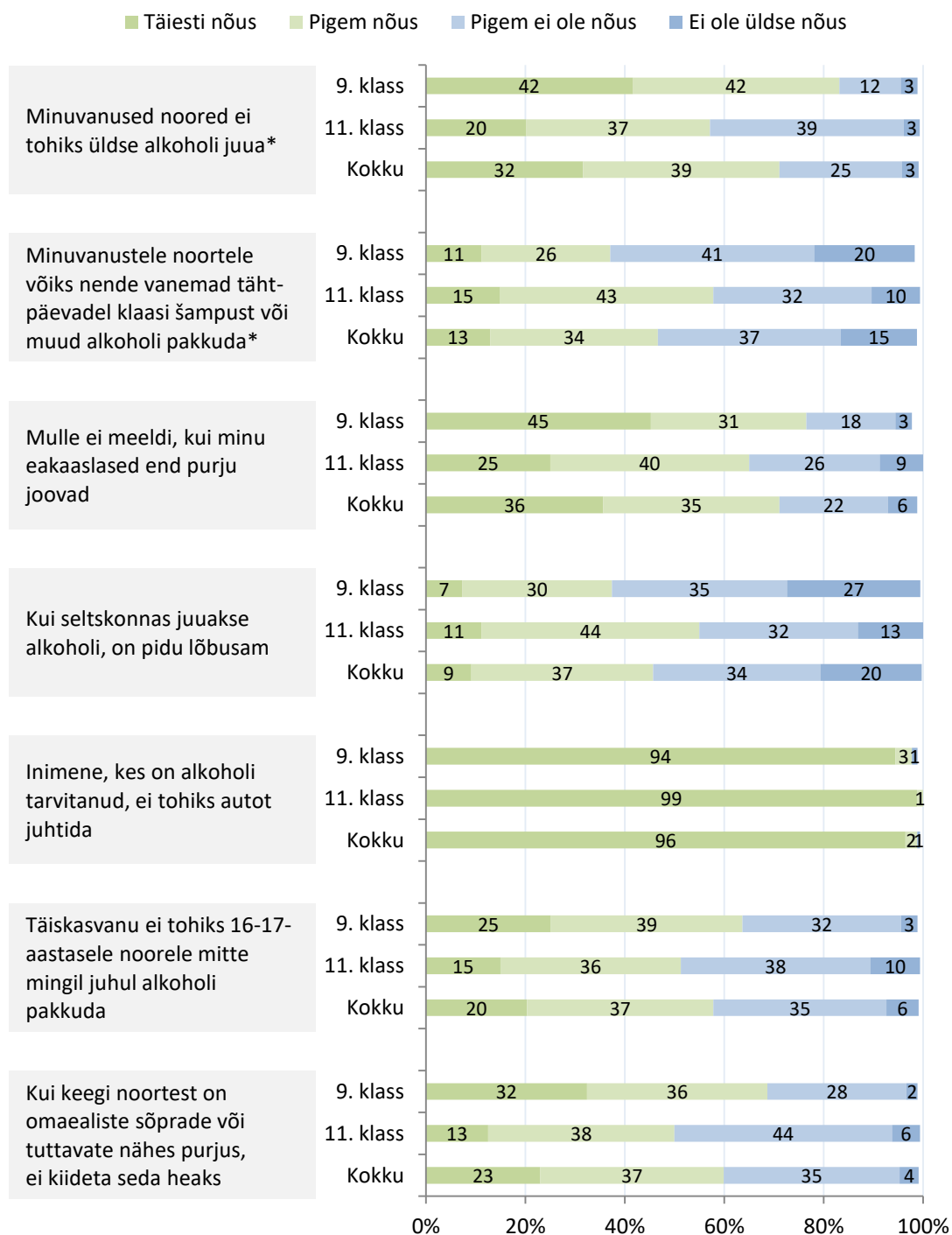
- Ligikaudu veerand õpilastest tõi välja, et mõni õpetajatest on rääkinud oma kogemustest alkoholiga.
- Õpilastest 43% leidis, et õpetaja tundis alkoholi tarvitamise pärast kahetsust, kolmandiku arvates pidas õpetaja alkoholi tarvitamist tavaliseks. Samas 27% õpilastest leidis, et õpetaja pidas alkoholi tarvitamist tavaliseks ning 21% õpilastest leidis, et õpetaja kirjeldas alkoholi tarvitamist kui positiivset kogemust.

Suhted lähedastega

- Suhetega sõpradega oli rahul 89% vastanutest, suhetega emaga 86% vastanutest ning suhetega isaga oli rahul 68% noortest.
- Oma muredest oli vastanute hinnangul kõige kergem rääkida oma primale sõbrale (88%), samast soost sõpradele (79%) ja emale (78%). Isale muredest rääkimist hindas kergeks 50% vastanutest.

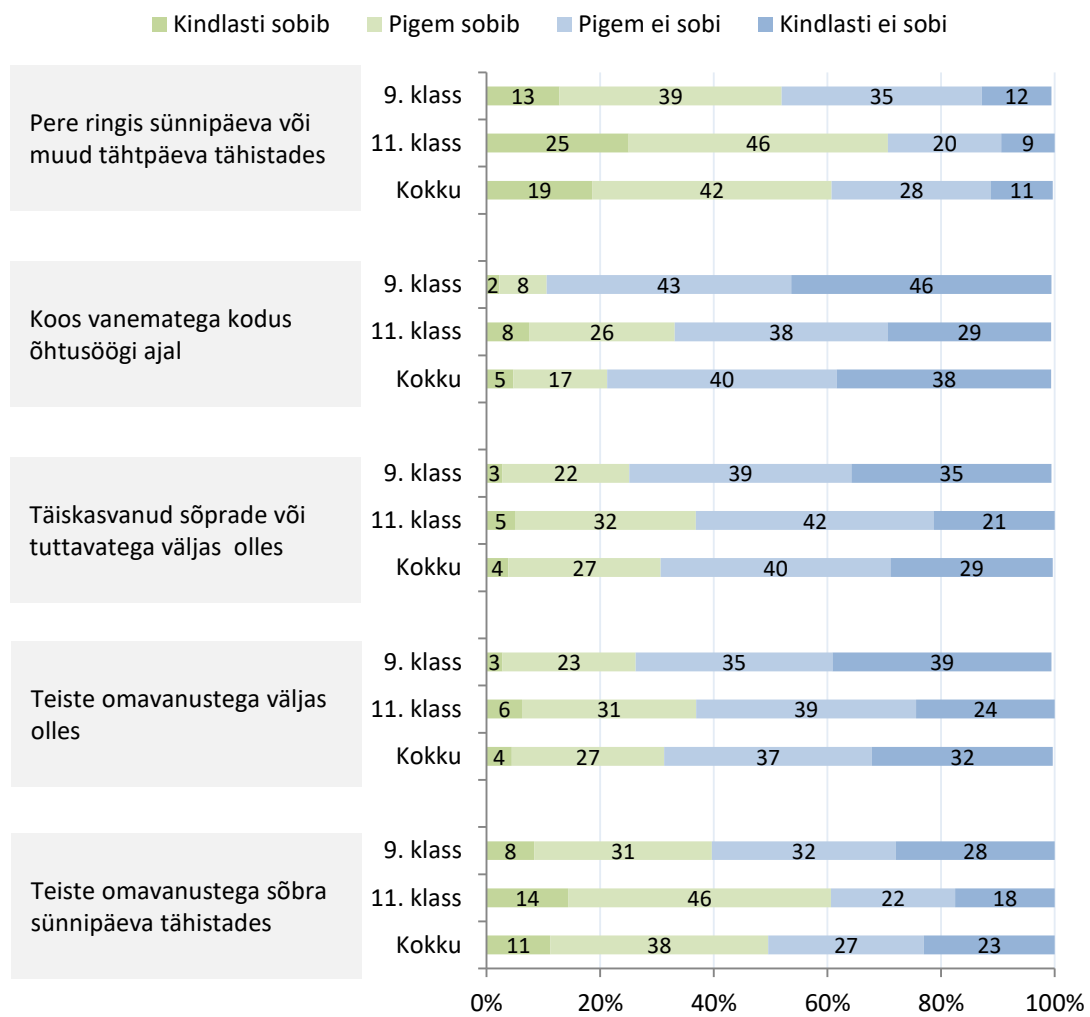
Lisajoonised

Alkoholi tarvitamisega seotud hoiakud

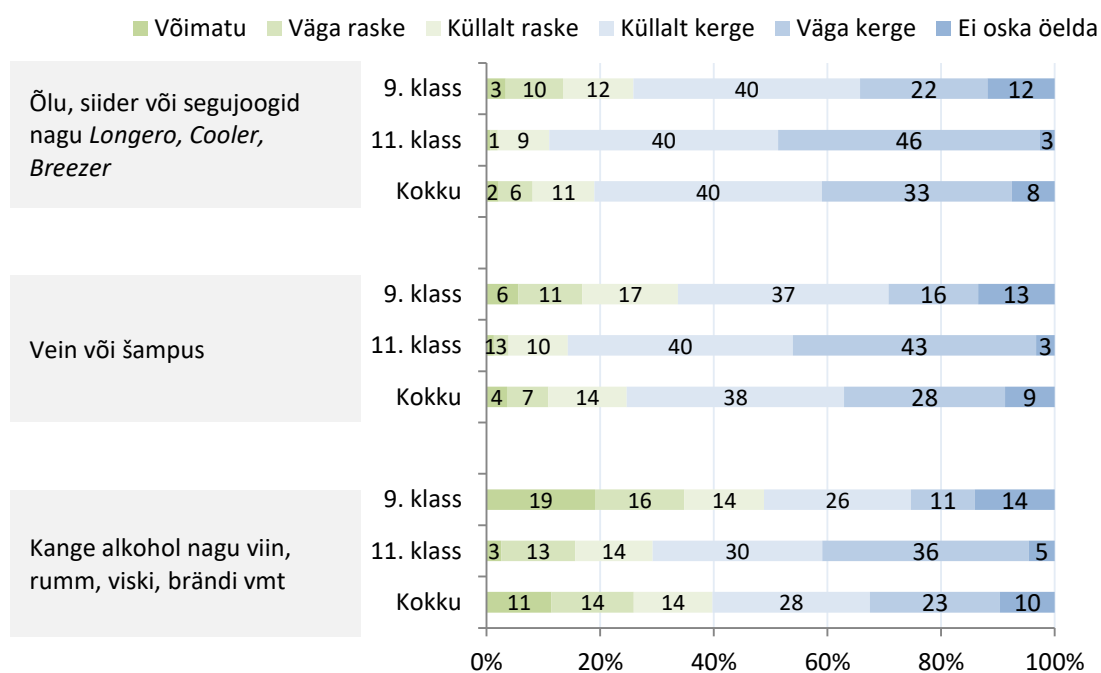
Joonis 42. Noorte alkoholi tarvitamisega seotud hoiakud³³ (N_{9. klass}=179; N_{11. klass}=160; N_{koguvalim}=339).

³³ *Antud väidete puhul on analüüsist välja jäetud 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased)

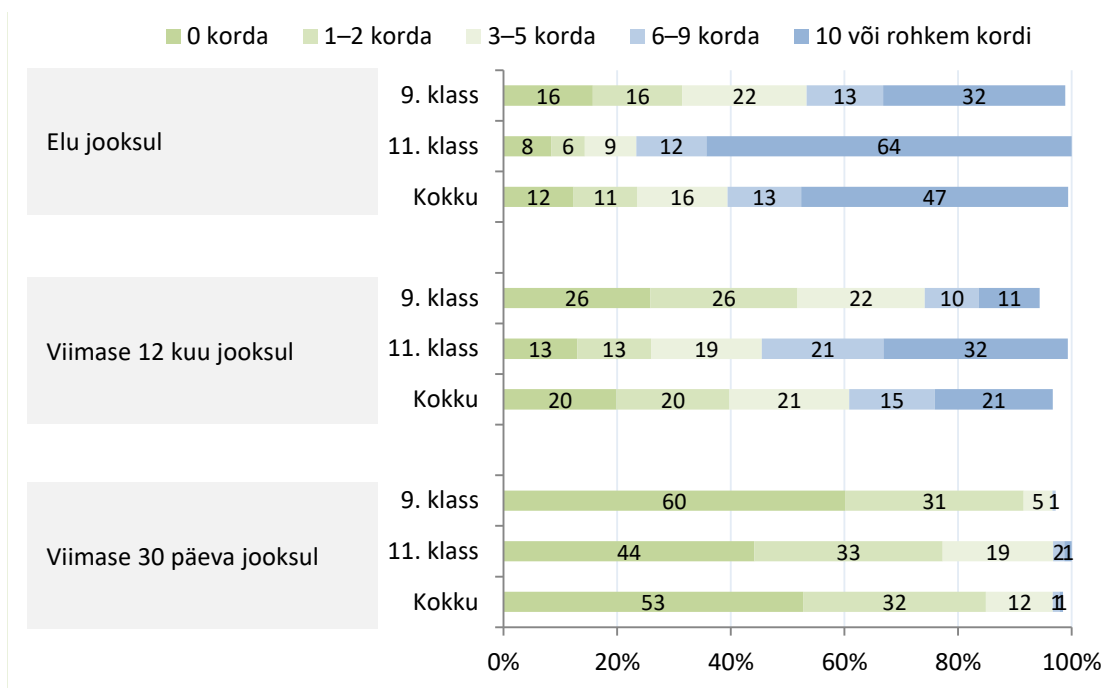
Joonis 43. Noorte hoiakud seotult olukordadega, kus 16-aastane noor joob pudeli õlut, siidrit või klaasi veini ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

Alkoholi kättesaadavus

Joonis 44. Noorte³⁴ hinnang alkoholsete jookide kättesaadavusele ($N_{9. \text{ klass}}=178$; $N_{11. \text{ klass}}=154$; $N_{\text{koguvalim}}=332$).

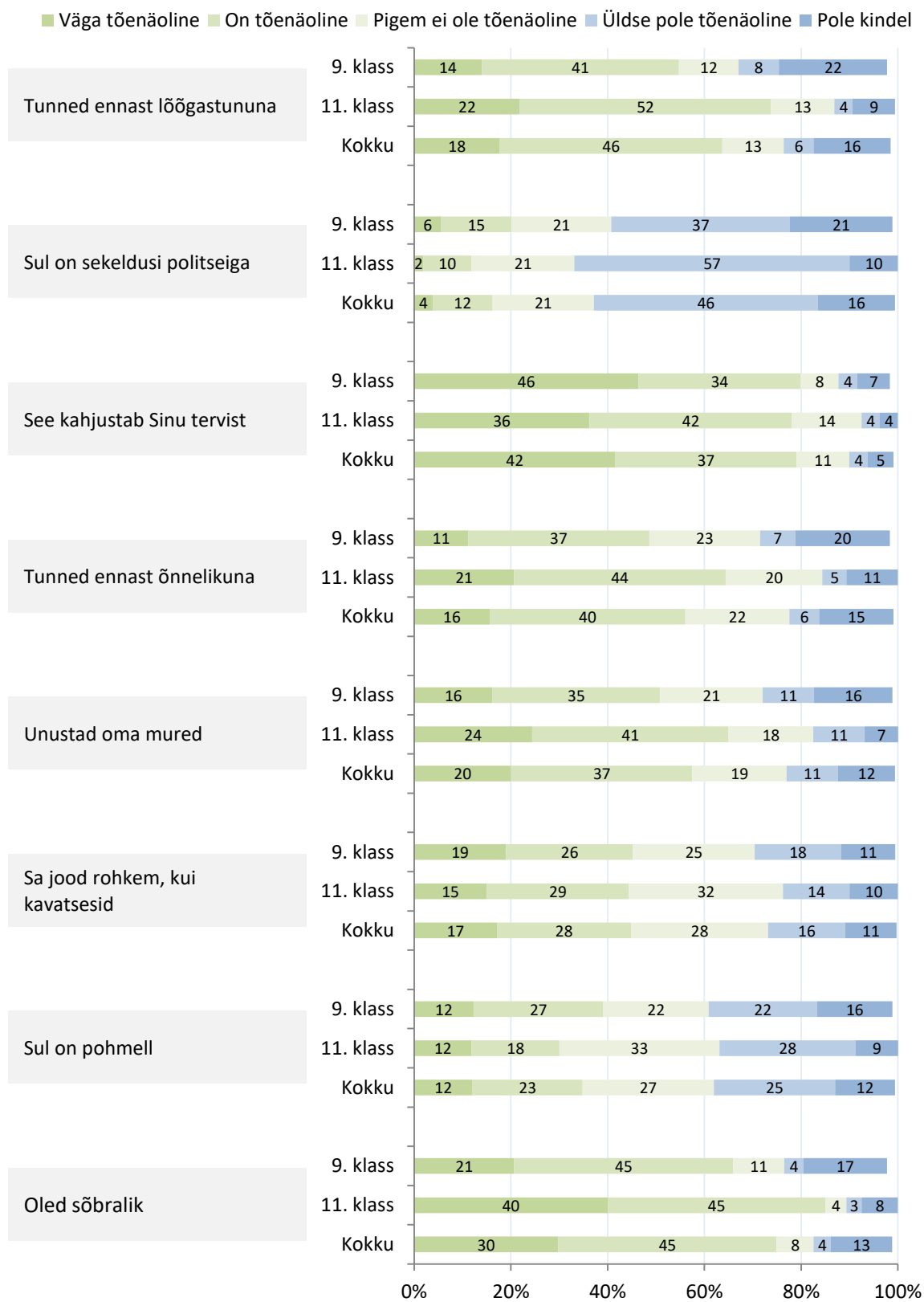
Alkoholi tarvitamine

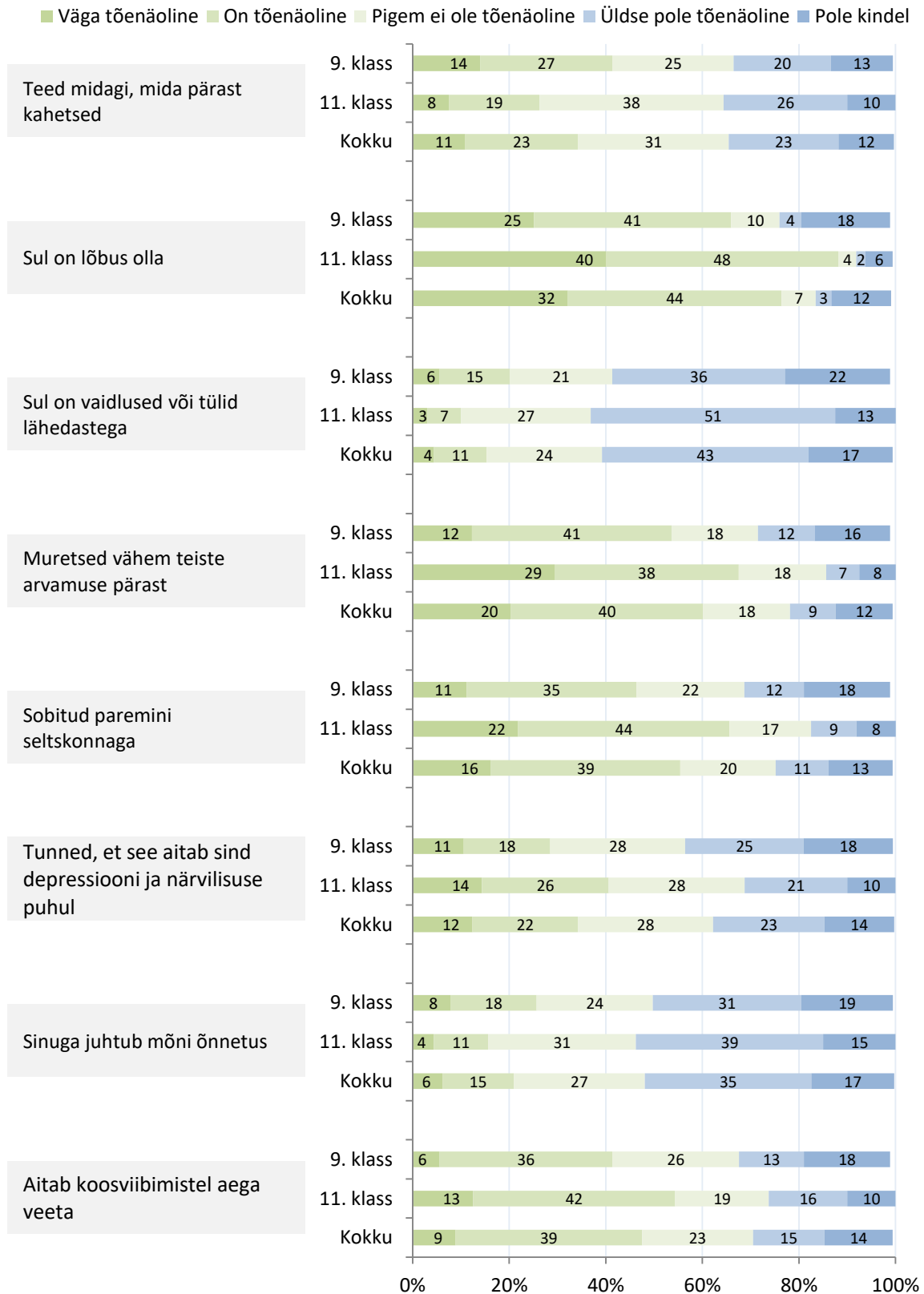
Joonis 45. Alkoholsete jookide tarvitamise sagedus³⁴ ($N_{9. \text{ klass}}=178$; $N_{11. \text{ klass}}=154$; $N_{\text{koguvalim}}=332$).

³⁴ Analüüsist on välja jäetud 7 täisealise noore vastused (9. ja 11. klassi õpilased)

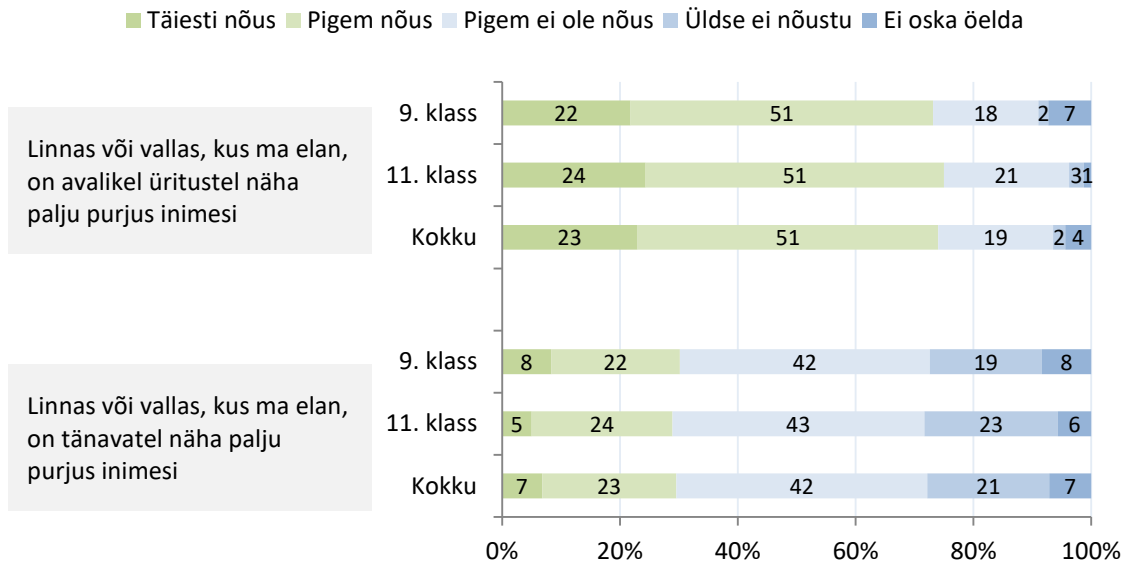
Alkoholi tarvitamisega seotud tagajärjed

Joonis 46. Noorte hinnangud alkoholi tarvitamise tagajärgedele ($N_{9. \text{ klass}}=179$; $N_{11. \text{ klass}}=160$; $N_{\text{koguvalim}}=339$) (Jätkub järgmisel joonisel).

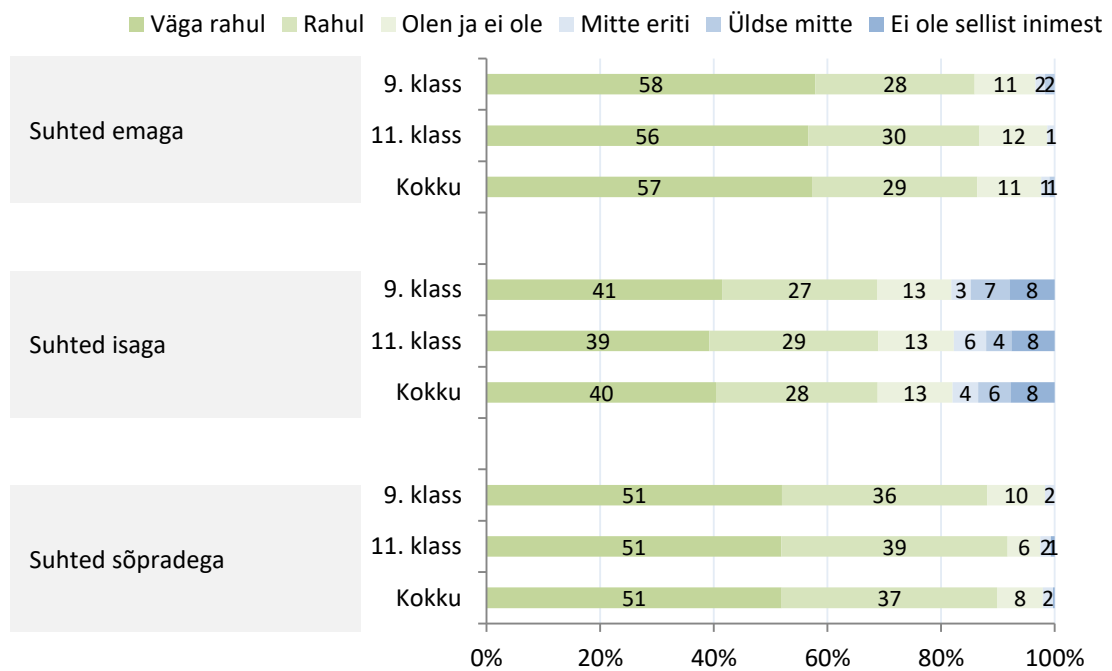

Joonis 47. Noorte hinnangud alkoholi tarvitamise tagajärgedele ($N_{9. \text{ klass}}=179$; $N_{11. \text{ klass}}=160$; $N_{\text{koguvalim}}=339$).

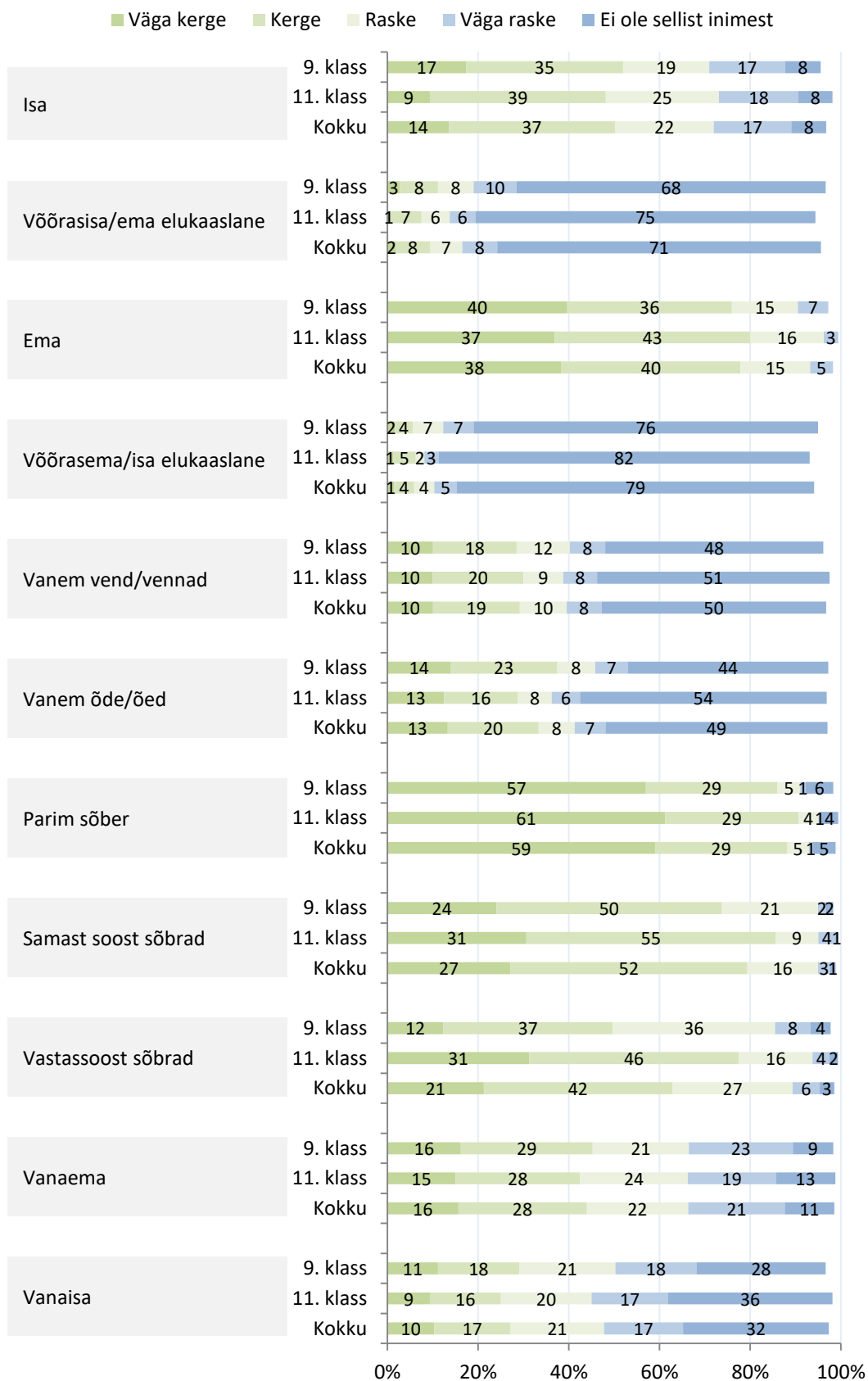

Joonis 48. Noorte hinnang purjus inimeste sagedusele avalikus ruumis ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

Suhted lähedastega

Joonis 49. Noorte rahulolu suhetes ema, isa ja sõpradega ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).

Joonis 50. Muredest rääkimise kergus noore lähikonda kuuluvate inimestega ($N_{9. klass}=179$; $N_{11. klass}=160$; $N_{koguvalim}=339$).